

ÚKP

Új Könyvpiac · Az olvasók és a könyvszakma lapja

CSERNA-SZABÓ ANDRÁS

SZÍVED HELYÉN ÉPÜL MÁR A

HALÁLCSILLAG

MAGVETŐ

*Unortodox
love story*

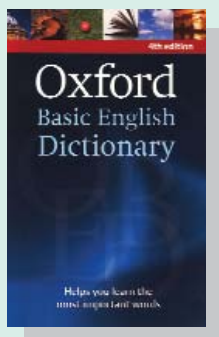

Interjú Cserna-Szabó Andrással
lapunk 6. oldalán

Az Oxford University Press

ajánlata:

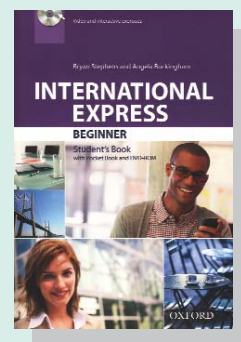
4th Edition
2800 Ft

Oxford Basic English Dictionary

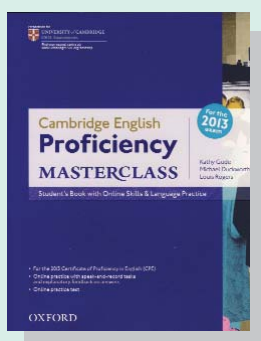
Tanuljuk meg a legfontosabb szavakat - és azt is, hogyan használjuk őket. A megújult, immár negyedik kiadású szótár 19.000 angol és amerikai szót és kifejezést tartalmaz, egyszerű szómagyarázatokkal. 13.000 példa segít eligazodni a helyes szóhasználatban, 400 illusztráció és fotó magyarázza a nehezebb szavakat. Külön oldalak találhatóak a készségek fejlesztésére (pl. telefonálás, levélírás és hétköznapi beszélgetés), valamint képes tematikus szöveget 8 oldalon. A legfontosabb szavak kis kék kulccsal vannak megjelölve, megjegyzések találhatóak a leggyakrabban előforduló félreértések elkerülésére, és sok szócikknél megtalálhatók a rokonértelmű és az ellentétes jelentésű szópárok is. A szótár A1-A2 nyelvtudás szintig segít a tanulóknak.

New International Express – Beginner

Új, kezdő /A1/ szinttel bővült az International Express tankönyvcsalád. A sorozat azok számára készült, akik gyorsan szeretnék megtanulni angolul, de nem csak az általános, hanem az üzleti, kommunikációs nyelvet is el szeretnék sajátítani. Munkahelyi és szabadidős (utazás, közösségi élet) helyzetgyakorlatok egyaránt vannak benne, friss, aktuális témakörökkel, népszerű, tanuló-központú megközelítésben. A kettő az egyben tankönyv kombinálja a hagyományos osztálytermi csoportos tanulást és az egyénileg (otthon, de akár az osztályban is) elvégezhető munkafüzet feladatokat. A DVD mellékleten interaktív gyakorlatok vannak, valamint minden fejezethez egy videoklip. A Pocket Book méreténél fogva alkalmas az utazás közbeni tanulásra. A DVD-n mp3 formátumban van a hanganyag, de kapható külön Class CD-n is.

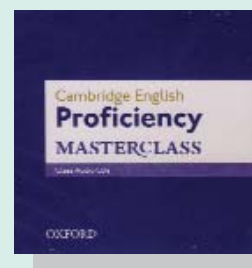
Student's Book Pack
Plus Dvd-Rom
7365 Ft

Student's Book with
Online Skills &
Language Practice
9325 Ft

Cambridge English Proficiency Masterclass

A megújuló 2013-as vizsgához igazították a népszerű tankönyvet. Újdonságként belekerült szöveganalízis, vizsga stratégiai útmutató, még több hallás utáni szövegértés és szókinés bővítő gyakorlat, George Yule pedig nyelvtani összefoglalót írt hozzá. A könyv a hozzákapott kóddal online hozzáférést biztosít több mint 150 gyakorlathoz, úgymint készségfejlesztés, vizsgarutin, szókinés- és nyelvtani ellenőrzés. Ráadásul az Oxford Advanced Learner's Dictionary nyolcadik, online verziója is elérhető vele. A kötetet jól bevált nyelvkönyvek szerzői jegyzik: Kathy Gude, Michael Duckworth és Louis Rogers. Az MP3 file-ok és a hanganyag átírása letölthető az internetről. A könyvhöz megevehető a Class Cd is.

Audio CD
4115 Ft

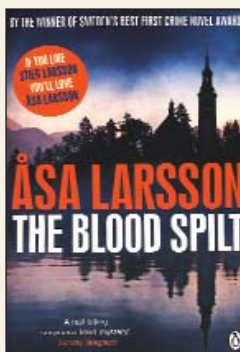
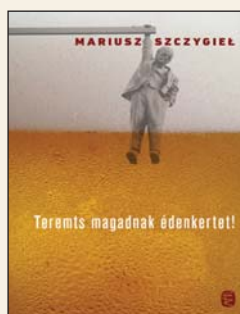
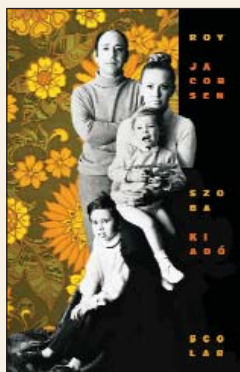

Librotrade Kft.
1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel: 254-0273
Fax: 257-7472
e-mail: books@librotrade.hu
www.librotrade.hu

A könyvek megvásárolhatók:

Bookshop Kft.
1052 Budapest, Gerlóczy utca. 7.
Tel: 318-8633
e-mail: info@oupbooks.hu

Famulus Könyvesbolt
1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel: 349-3656
Fax: 288-0769
e-mail: famulus@chello.hu
www.famuluskonyv.hu

4 A hónap tárcája

Zsidó Ferenc: Mi a kő!

5 Üdvözlés az Olvasónak!

Szabó Tibor Benjámint jegyzete

6 Az életem csak egy trambulín

Cserna-Szabó Andrásal Csapody Kinga beszélget

7 Onagy Zoltán: A hidegháború gyermekei

Roy Jacobsen: Szoba kiadó

8 Mindannyian élünk valamilyen országban

Szávai Géza íróval Bán Magda beszélget

10 Az újnál is újabb

Bedecs László írása fiatal lírikusok kötetéről

12 Szirtes Borbála: Az élettől a halálig, tíz lépésben

Nick Lane: Hajrá, élet!

13 Gyürky Katalin: Kirándulás egy másik bolygóra

Mariusz Szczygiel: Teremts magadnak édenkertet!

14 Füzi László: Nagyregény ötven év késéssel

Vaszilij Grosszmann: Élet és sors

15 Tornai Szabolcs: Virágzik a Tarr-vallás

Kövári Orsolya: Árnyékvilág

16 Tandori Dezső: Paul Klee

17 Kiss Gábor: 1000 szó – hetvenöt százalékos nyelvtudás?

A szógyakorlati szótárakról

18 Hallgatás és beszéd között

Szvoren Edina íróval Falvai Máttyás beszélget

20 A közös történetek az érdekesek

Bedecs László kritikussal Szabó Tibor Benjámint beszélget

21 Ragaszkodom a könyvekhez

L. Simon László kultúráért felelős államtitkárral Lafferton Kálmán beszélget

24 Az agresszió, az valami más

Mohás Livia pszichológussal Csapody Kinga beszélget

26 Takács Dániel: A mechanisztikus világkép és az erkölcszavak

René Descartes: A lélek szenvedélyei és más írások

27 Darvasi Ferenc: Tanítani lehetne

M. Kiss Csaba, Kásás Tamás: Kása

28 Kiadói sikerek a 2012-es könyves évben

Kassák Lap- és Könyvkiadó, Kráter Kiadó, Libri Kiadó, Atlantic Press, TINTA Könyvkiadó, Magvető Kiadó, SpringMed Kiadó, Kossuth Kiadó, Kortárs Kiadó, Manó Könyvek

30 Hercsel Adél: Varázshegyen innen – varázshegyen túl

Kiss Tibor: Neonradír

A Supka Géza Alapítvány és Magyar Lapkiadók Egyesületének olvasásnépszerűsítő pályázata

Kövess Te is a pályázat eseményeit a www.facebook.com/teisolvasol honlapon!

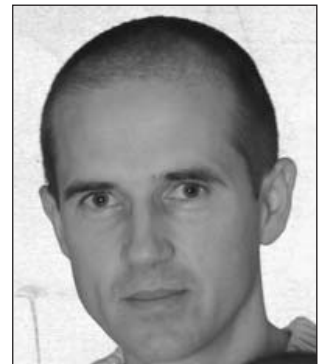
Mi a kő!

Egy mezei szakközépiskola esti tagozatosait vizsgáztatom, huszon-harmincas, aggódó családanyukákat és apukákat, munkahelyükről a megmérettetésre szutykosan, izzadtan beszottyanó embereket. A zemberfia csak rájön, ha későre is, hogy szükség van arra a fránya papírra. Hát ezért jönnek, önfeledten: mint hal a homokra. Mi, vizsgáztató tanárok, értjük a dürgést, látjuk a reménykedő tekintetek diploma-délibábját, a fizetésemelés sosemvolt boldogságát. Elnézők is vagyunk velük, keckeckedni röstellénk. Elnézem, ahogy sorra eléjük járulnak: látszik rajtuk, szeretnének túl lenni a dolgon minél hamarabb, s persze minél könnyebben.

Nagydarab, bikanyakú fiatalember áll meg előttem, izzadt tenyérrel húz egy tételt, ránéz, hümmög, nem tudja mire vélni a dolgot. Én se. Húzhatok másikat?, kérdi, bólintok, csak tessék. Nagy óvatosan kihalász a rakás aljáról egy másikat, elsápadva böngészi, még többet hümmög, a vállát vonogatja, zavartan köhéccsel, majd kissé szégyenlősen egy harmadikat kér. Beleegyezően bólintok, ám legyen. És nagyon kíváncsi vagyok. És nagyon empatikus: az én szám is kiszárad, a kezem nekem is reszketni kezd. A harmadikat látva vakarni kezdi a fejét, a száját pedig összehúzza. Bevégeztetett, gondolom én, már-már bepánikolva. Mert mi lesz, ha...

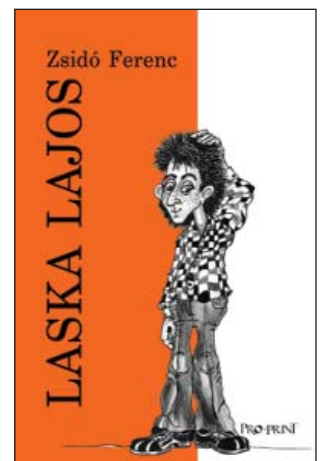
Tanár úr, ez mind ilyen?, kérdi ő rövid hallgatás után jóindulatú kíváncsisággal, a szemtelenség leghalványabb jele nélkül. Igen, kérem, ez a fránya irodalom már csak ilyen, mondom én is vállvonogatva. Látom, egészen el van anyátlanodva, nem tudom, mit kezdjek vele, hát odabököm neki, mondjon bármit, bármit, aminek köze van a magyar irodalomhoz. Szavaljon el egy verset. Rám néz nagy, ijedt szemekkel, valahogy úgy, mintha azt kérdezné: verset?; pont én?; pont most? Aztán összeszedi magát, látszik rajta, hogy erősen koncentrálni kezd, homloka ráncokban, erei a halántékán kidagadnak. Aztán rákezdi, *Ej, mi a kő, tyúkanyó, kend lakik idebent...* Mély, férfias, zengő hangon, a „tyúkanyót” jól megnyomva. Közben kéréses kezeit idegesen tördeli. ... *a szobában? ... Lám csak, jó az Isten, jót ád...* A negyedik sornál elakad, hangja elhalkul, kérdőn pillant rám, segítséget vár, mintha én lennék az a jó isten, ki jót ád; és én segítek is, a kultúra, az irodalom, a civilizáció, az ész, a mindent betöltő értelem nevében. Egy szebb, emberibb, értékközpontúbb jövő reményében. Azzal a nem titkolt céllal, hogy mindenkit a Parnasszusra juttatok. És boldog vagyok, hogy lehetőségem van megtenni ezt.

Aztán bemondom az elégségest, megkönnyebbülve sóhajt fel, letörli az izzadságot a homlokáról. Kezet nyújt, köszön mindent, kifele menet már mosolyogni is van ereje. Én bólogatok, hogy persze, minden oké, hisz végül is megérdemelte az osztályzatot, biztatóan bólintok, hogy csak így tovább. Mielőtt a termet elhagyná, azért nem állom meg, hogy annyit ne mondjak, *Jól megbecsülje kend magát!*, rám néz, látom, nem érti, nem tudja, de nem baj, nem is ez a lényeg, nem ez, nem ez.

Zsidó Ferenc
(1976, Székelyudvarhely)
író-tanár szerkesztő

Legújabb kötete
Laska Lajos
(Pro-Print Kiadó, 2012)

ÚKP

Az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Következő számunk (katalógus) megjelenik:

2013. március 11.

lapzártá:

2013. február 22.

Felelős kiadó
Lafferton Kálmán

Főszerkesztő
Pécsi Györgyi

Felelős szerkesztő
Szabó Tibor Benjámin

Szerkesztőbizottság
Kányádi Sándor
Tandori Dezső
Tőzsér Árpád

Kiadja:
Lafferton és Társa Kft.

Szerkesztőség:
1043 Budapest, Bocskai utca u. 26.
Tel.: 210-9933, 210-9934
Fax: 210-9935
E-mail: ujkonyvpiac@ujkonyvpiac.hu
www.ujkonyvpiac.hu

Terjesztik:
könyvkereskedések,
könyvtárak, hírlapárusok,
illetve előfizethető a szerkesztőségben

Nyomás:
Pauker Nyomda
Felelős vezető:
Vértes Gábor igazgató

HU ISSN 1215-5551

A lapban megjelent írások nem feltétlenül egyeznek a szerkesztőség véleményével. Az írások tartalmáért a szerzők vállalják a felelősséget.

A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

Üdvözlét az Olvasónak!

„Itt a farsang, áll a bál, / keringőzik a kanál.” Még nincs böjt. Buli van ezerrel. És a heje-huja vigalom idején a könyves világ is ébred a hibernációból, jönnek az első fontos címek, néhány napja megnyitott a Mezőgazdasági Könyvhónap. A kínai asztrológia szerint a fekete kígyó éve kezdődött. Bár a könyvesek között arról hallani, 2013 Magyarországon inkább az *amazonok* éve lehet.

A téli könyvvásár eredményei alapján úgy tűnik, a könyvpiac meredek zuhanása megállt. Ez biztató hír. Sajnos, nagyon mélyen állt meg, és egyetlen piaci szereplő sem prognosztizál jelentős bővülést. Ráadásul öt évig tartott a dekonjunkció, miközben a kiadók nem a kereslet csökkenésével arányban fogták vissza a megjelenő címek számát, a példányszámokat. Sőt, egészen a legutóbbi időig alig történt meg a termelési volumen mérséklése – szinte mindenki előre menekült. Öt évig. Az eredmény egy klasszikus szerkezetű túltermelési válság, a kinyomott könyvpéldányok egyre nagyobb hányada tölt hónapokat, éveket a drámai méretűre duzzadt raktárakban, a bevételek kiesnek, a források elfogynak. Valameddig lehet görgetni a veszteségeket, őrizni a konszolidálhatatlan méretű készleteket. A végtelenségig aligha.

Nem vélemény kérdése, ténykérdés, hogy az országnak nincs szüksége ennyi könyvre. Furcsa ezt leírni. Mert mi, olvasók, könyvszerető emberek azt gondoljuk, hogy minden egyes könyvre szükség van, mindegyik betölt egy küldetést. Megváltoztatja valakinek az életét vagy azt, hogy milyennek látjuk a világot, az emberi természetet. Ha csak egy is közülük nem lenne – szegényebbek lennénk.

Szép, romantikus gondolat, nekem nagyon tetszik. De hát, ebből a romantikából most már szinte kizárólag a raktári rendszerek fejlesztői és az egerek profitálnak.

Vélhetően év végére kevesebb könyv lesz a boltokban, mint most van. Rajtunk, vásárlókon múlik, hogy ez a szűkebb kínálat sokszínű tud-e maradni. Amit megvesznek, keresnek, az nem fog eltűnni.

A következő nemzedéket pedig vissza kell vezetni az internetes hypertextektől a könyvekhez, újságokhoz, folyóiratokhoz. Ezt szolgálja a *Té is olvasol, ugye?* című olvasásnépszerűsítő program, érdemes követni, például az ÚKP honlapján. Kellene az ilyen kezdeményezések. Hogy változzék valami. Mielőtt a nagy mulatozásnak – sírás lesz a vége.

Pécsi Györgyi

felelős szerkesztő

Az életem csak egy trambulín

Esszék és novellák – egybeforttak a neveddel. Most mégis regény-nyel jelentkezel. Meghajtáltál az olvasói/kiadói igények előtt, vagy egyszerűen kevés lett volna egy kisp prózányi karakter a mondanivalódhoz?

Kár tagadni, hogy a novella lassan eladhatatlan műfajjává válik (az esszéről nem is beszélve), és az olvasók (nagy)regényt akarnak. Így aztán a kiadó is regényt akar a szerzőtől. Ennek ellenére nem vágytam regényíráásra. Sokat nyaggattak a regénnyel, de én jól elvoltam régi szerelmemmel, a novellával. Ez a könyv is novellákkal indult, sokáig azt hittem, novellafüzér lesz. Aztán sehogy sem akart összeállni. Egyszer csak rádöbentem, na lám, ez egy regény lesz. Innentől kezdve már csak szűk három év kellett, és kész is lett. Az utolsó fázis, az utolsó fél év Kolozsváron készült. Úgy éreztem, csak akkor tudom befejezni a regényt, ha kilépek az életemből, és csak ezzel foglalkozom. Nappal a Heltai könyvtárban, este a Bulgakov kocsmában írtam, s mire szeptemberben hazajöttem Pestre, nagyjából elkészült. A végén sokan segítettek (elolvasta a kéziratot Fehér Béla, Morcsányi Géza, Kerékyártó István, Darida Benedek, Babiczky Tibor), de a legtöbb segítséget Király Leventétől kaptam, aki nemcsak szerkesztő, de író is, régi barátom. Azt hiszem, ebben a korban, amikor a szerkesztő, mint szakma, lassan eltűnik, amikor a kiadók még a korrektort is lespórolják a könyvről, nagy szerencsém volt, hogy egy ilyen lelkiismeretes munkatársat kaptam.

Bevallom, hangosan röhögtem a *Szíved helyén épül már a Halálcsillag* (a cím már önmagában is igen jól sikerült darab) olvasásakor. Hangulatilag mintha Krúdy és Sárbogárdi Jolán hált volna Cserna-Szabó András ágyában. Írni is ilyen vidám volt?

A cím egy regénybeli diszkópunk banda, a Hamis Csöcsök slágerének refrénjéből való. Előtte Vérnősző Barmoknak hívták őket. Semmi kifogásom a jellemzésed ellen: mind Gyula, mind Jolán kedvenceim közé tartozik. Én egyébként úgy tapasztaltam, regényt írni nem vidám dolog, inkább heroikus küzdelem, birkózás, kemény meló. Ebben a küzdelemben általában vesztesre áll az író, és abban a pillanatban kell abbahagyni, amikor először nyeresre állunk. Persze, ez jól hangzik, csak ennél jóval bonyolultabb az ügy. Szerettem volna egy tragikus történetet szórakoztatóan, humorral, öniróniával megírni. Még a régi iskola tagja vagyok: szeretem, ha az olvasó jól szórakozik. Olyan író szeretnék lenni, akit én is szívesen olvasnék, hol röhögve, hol könynyezve. Ez volt a cél. A regényírás legvidámabb része az volt, hogy újra kellett nézmem sok tucat westernfilmet (és persze elolvasnom sok western-regényt). Megrögzött western-rajongó vagyok, ezt nagyon élveztem. De nem csak a western épült bele a könyvbe, hanem rengeteg (a sznob kánon által alulbecsült, általam azonban hően szeretett) pop-kulturális műfaj is: krimi, metál zene, gasztronómia, Star Wars, pornó... Mindazonáltal a végeredmény egy love story. Unortodox love story – hogy ezzel a közkeletű kifejezéssel éljek.

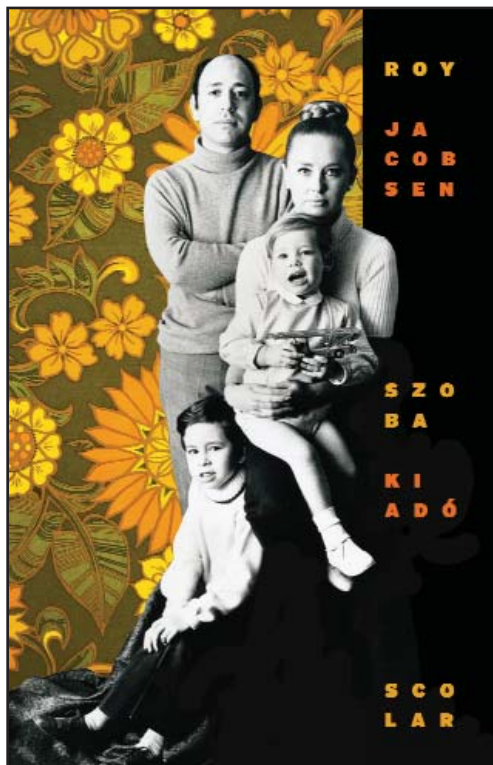
Emlék Bundás, a novellista, aki regényt ír – aki nem ismer, az ő számára a figura az író prototípusának alteregója, aki igen, több egyezést felismer köztetek. Külön játék azoknak, akik ráismerhetnek a „püderes seggű budai zsúrpubikon, vagy a paplanszájú celeblányokon” túl a kortárs művészeti-, irodalmi-, és közélet fontos alakjaira, helyeire. Mennyire akartad felismerhetővé tenni őket?

Konkrét személyek nincsenek a könyvben. Inkább csak figurák, típusok. A ripacs színész, a hisztérikus feleség, a mizantróp apa stb. Természetesen Emlék Bundás sem én vagyok, bár vannak hasonlóságok köztünk. De nem hiszem, hogy a saját életemet kéne írnom. A saját életem csak egy trambulín, amiről el lehet ugrani. Sokat laktam a Király utcán és annak környékén, ismerem a tájat, mint a tenyere-met vagy mint Szentest. Ezért választottam fő helyszínül. Jelenleg ez Budapest legizgalmasabb része: múltja (Krúdy, Szomory, Gundel stb.), jelene, gasztronómiája, kocsmái, éjszakai élete, pörgése, sokszínűsége miatt. Krúdy annak idején azt írta, a Király utca a legpestibb pesti utca. Szerintem ma is az.

Kész a nagy mű, az alkotó pihen?

Dehogy pihenek. Máris egy novelláskötetben „vagyok”. „Nők”; „Lányok, asszonyok” – egyelőre ilyen munkacímekkel. Két év múlva talán meg is jelenik. Aztán szeretnék Fehér Bélával egy újabb részt megírni az *Ede a levesben*-ből. Szeretnék Segal Viktor séffel egy rendhagyó szakácskönyvet az erdélyi gasztronómiáról. Sok tervem van. Jó lenne egyszer egy kolozsvári regényt írni, nagyon beleástam magam a város helytörténetébe, és sok személyes szál fűz a városhoz, nemcsak a barátaim élnek ott, de a városban született nagyapám és apám is. Szóval dolgozni szeretnék. Semmi máshoz nem értek, muszáj írnom. ■

A hidegháború gyermekei

Norvégiát tanul-
tuk: gondolatban
felrakjuk a tér-
képre, akár egy
kifliit, tudjuk, har-
cos viking nép,
de azt nem, ho-
gyan védhető a
kifli határaival
rendelkező ha-
tárrendszer az
ugyancsak har-
cos viking szom-
szédokkal szem-
ben a történelmi-
leg éhes évek-
ben. Tudjuk,
hogy a Golf
áramlat az élet,
hogy hal- és olaj-
gazdagság, tud-

juk azt is, hogy területileg akkora, mint Olaszország, és hogy lakos-
ságának fele, mint Magyarországé, tudjuk, hogy jelzőjük a „halsza-
gú”, mint a finn rokoné és az összes skandináv, de ha irodalom a
kérdés, fehér foltok. Rémlik, hogy Ibsen és az ő Peer Gynt-je nor-
vég, és hogy egy Erlend Loe nevű író néhány regénye (ugyancsak
Scolar az elmúlt évtizedből), rajtuk túl két Nobel-díjas, elsőként a ná-
ci híró Hamsunt, akit az előző átkos nagy ívben került, így nemigen
olvashattuk, és Sigrid Undset-et, akiről még ennyi információ sincs,
de utánuk a nagy szünet.

Ebbe a szünetbe esik be egy norvég író: Roy Jacobsen, regé-
nye a *Szoba kiadó*. Az olvasó ismeretlenül mindig a kályhától indul,
ha talál. A rövid (vagy hosszabb) utószóztól, ami elkormányozza őt,
ha nincs (itt nincs), megrágja az első bekezdést, hogy kedvet kap-
jon: „A lakás felújításával kezdődött minden. Kis növésű lévén rám
hárul az a körülményes feladat, hogy lefesse a falak alsó részét,
míg anya sámlin állva a felső régiókat vette kezelésbe.” Jó. Innen el
lehet indulni.

Az első bekezdést olyasféle követi terjedelemben és nyelvhasz-
nálatban, gyerekhangra, dűnnyögő, érzékeny kamaszaltra hangsze-
relt meditatív linearitás, amire nem lehetett számítani. Arra sem,
hogy a hidegháború szegénységébe született (1954) oslói kiska-
masz korának részletei egyre-másra nyitogatják a hasonlóan nehéz
időkben született magyarországi kiskamasz ablakait. Az ilyen eset
többnyire kizárva, senki ne nyisson idegen ablakokat, de a szöveg
nem kér engedélyt. Egy-egy találó nyelvi mozzanat azonnal rátalál

vizuális testvére a múltból, ritka konszenzust teremtve regény és
olvasója közt. Az elbeszélő történet így teremt két, de inkább több
párhuzamos valóságot egyetlen tömör kis könyvben.

Közben semmi sallang, semmi lózung, semmi szívszakasztó líra,
a mondatok belső regisztere, mint a dob. Különös próza. A direkt dí-
szítések, csavar, flikk-flakkok nélküli próza különös próza. Szöveg-
szövetén néha Csalog Zsolt út át, máskor az újra végigolvasott Sán-
ta Ferenc. Azzal a különbséggel, hogy Jacobsen regénye fejlődés-
regény, talán feltűnés nélküli fejlődésregény. Főhőse, Finn személyi-
ségének tételes kialakulási folyamatát vezeti végig számtalan élmé-
nyen keresztül a gyerek előadásában a gyerek szemén, fogalmi
rendszerén át. Az elbeszélő nézőpont mindig stabil, a felnőttek
megszólalásait, különféle reakcióit ezen a szűrőn át halljuk. Pontról
pontra követhető, hogyan dolgozza fel a részleteket, hogyan építi be
saját, eredetileg meglehetősen bizonytalan személyiségébe, hogyan
tágul a horizont, nyer mögöttes értelmet egy-egy eredetileg gyöker-
telen megfigyelés. A nyíló szemű fiúgyerek gyanakodva, gyakran ér-
tetlenül figyel a felnőtteket, közben saját felnőtté válását készíti elő.
A történet maga közönségesen egyszerű, mindennapi, túl azon a
közel sem egyszerű tényen, hogy valóságos norvég emberek sora-
koznak a háttérben, akikkel a kisfiú kapcsolatba kerül, orvostól
gondnokig. Az alaphelyszín Oslo óriási lakótelepén egy harmadik
emeleti lakás zöld függönyök mögött. Anyu és a fiú. A „daruvezető”
– a fordító itt vélhetően mellényült, ilyen a magyarban nincs, csak
darukezelő, egy darut nem vezetnek, apa lelép, a fiú fényképről sem
ismeri. Viszont az apa, aki meghal a távolban, aktívan tölti a halála
előtti időt, kislányt csinál új feleségének, egy alkoholista nőnek, aki
mielőtt elvonóra indul, lerakja a családnál a kislányt. A pénz kevés,
az anya meghirdeti a fiú szobáját. Na, ez az, amit nem tudunk Nor-
végjáról. Hogy minden rendszerben, minden országban kicentizve a
munkás élete, ami azt jelenti, hogy apa nélkül egy munkáslakótelep-
pen nem vidám az élet. Kiadják a fiú szobáját. Finn félnótás féltest-
vére, a hatéves Linda alapos, módszeres bemutatása és befogadá-
sa a regény egyik elnyújtott remeklése. Amikor elkezdődik a harc,
hogy Linda a családban maradhasson, ne kerüljön újra állami gon-
dozásba, a regény csúcspontja. Közben minden helyzetben látjuk a
gyerek Finn érzékletes, képpel teli leírásait, halljuk néha ironikus,
máskor belenyugvó, értetlenkedő kommentjeit.

Másfelől nézve a regény nem nagy durranás. Nincs benne sem-
mi olyasféle, amit a bulvár megírna, ami saját jogon szerepelhetne a
félhetes televíziós hírek első három csokrában. Az ilyen rendellenes
„fél”-anyai ragaszkodás, a testvéri szeretet, ha nincs néhány halott,
ha nem folyik vér, nem rúg labdába. Az sem, ha egy tízéves fiúgye-
rek figyel és kommentálja a világot. De megvenném, ha nem volna
meg. (Roy Jacobsen: *Szoba kiadó*. Fordította: Scolar Kiadó, 288 ol-
dal, 3250 Ft)

Mindenki él val

Új regényének a címe (*Csodálatos országokba hoztalak*) furcsán talányosnak tűnik, de van előzménye az ön életművében – a fogalom az egyik korábbi kötetében kétféleképpen is megjelenik.

Szerintem ennek a mondatnak valamilyen változata ott szunnyad mindannyiunk tudatában vagy tudatalattijában: „csodálatos országokba vigyetek”, „vinnélek”, még az évezredes ima is arról szól, hogy eljön a te országod, az én országom, a mi országunk, amely nyilván csodálatos lesz. A *Valaki átment a havon* című könyvem tíz részből áll, egyik részének *Csodálatos országok* a címe. Az ott elmesélt rövid életregények egyik szereplője a 11 éves ír fiú, Herbert Quain, akit – az akkor „nem létező” Írországból – hozott édesapja, az ír patrióta a térképeken szintén nem létező, de amúgy csodálatos Lengyelországba. Az egyik Herbert Quain-történetnek a címe így nem véletlenül *Apaország*. Herbert boldogtalan, fellengzős édesanyjának életregénye a *Felhőképek* címet viseli, az éppen „hazátlan” ír fiú és a haza nélküli lengyel kamaszok pedig *Színes fonalak* (országhatárok) alatt eszmélkednek, és még sorolhatnám az egyéniségbe vágó ország-képződményeket. Aztán egy másik nagyobb elbeszélő egységben (Emberarchívum) külön történet címeként is feltűnik a *Csodálatos országok*. Herbert szerencsétlen édesanyját, az orrát a felhőkben hordó patrióta-feleséget temetik az ír-országi hó alá, gyerekei csak remélhetik, hogy végre a mennyek csodálatos országa felé nyílik meg előtte az út.

Az új regény kiszélesíti és kiteljesíti a címben foglalt jelentésértelmezését.

Mindannyian „valamilyen” országban élünk, a „csodálatosnak” – akár titkolt – ígézetében. Kell, hogy legyen valamiféle országunk! Életünknek ez ad keretet, meghatározza gyakran paradoxális közérzetünket. Hogy csak magamról beszéljek: én nagyon hasonlítottam az ír és lengyel kamaszokhoz. A Székelyföldön születtem, „országom” Románia, magyar vagyok, de kívülről (románok) tiltják, hogy Magyarországot országomnak tekintsem, a magyarságon belül (Magyarország felől) is kuriózumszerű, „székely-vicces” rész-entitás vagyok, Székelyország pedig nincs, a Székelyföld szót is tilos (volt) leírni vagy kiejteni – mi lesz így velem ebben a világban?! Hiszen én mégiscsak egyetemlegesen definiálható ember volnék, akárcsak a szintén „hazátlan” ír és lengyel kamaszok, regényeim hősei. A *Székely Jeruzsálem* című esszéregényemben, amelynek minden sora valóságot ír le, szerepel egy epizód: a székelykeresztúri kollégium tanulótermének Románia térképén egy Jókai-regény színtereit próbáltuk beazonosítani. Néhány nap múlva Moldovan szekuritate-százados pisztolyt szorított a kamaszok homlokához, amiért a térképen mutogatva akarták elszakítani Erdélyt, ezt az ősi román földet a szocialista Romániától. Nagyon fiatal koromtól írom ezeket a „színes fonalak” alatt zajló emberi – ír, lengyel stb. – történeteket, némelyiket még a csodálatos szocialista Romániában is publikálhattam, és írom saját magyar országom (na, de ugye: melyik is?!) történeteit, amelyek már a csodálatos Magyarországon is megje-

amilyen országban

lenhetnek, magyarnak minősülhetnek, bár zsidó hitre tért székelyekről (székely zsidóokról), olykor hazátlan írekről, lengyelekről vagy japánná asszimilált holland ivadékokról szólnak. A csodálatos országok testközelben vannak. Éltetnek, megnyomorítanak. Regénye (és országa) válogatja. Én csak elmesélek. Egyébként a kis Herbert Quain szülei hálósobaaajtájánál hallgatózik, és ekkor hallja, amint síró, csalódott, ifjú édesanyját szemrehányóan, méltatlankodva vigasztalja az öregedő férj, a menekült ír, hogy nadehiszen „csodálatos országokba hoztalak!”

Svájc a választott színhelye, a látószöge a történéseknek, legyenek azok érzelmi, történelmi vagy társadalmi változások. A semlegesség mint katonai doktrína?

Svájc több – egyenrangú – nemzet országa, ezért a példáján sok minden végiggondolható. Hiszen elvileg és távlatilag legalábbis: sok egyenrangú nemzet bolygóján élünk, akkor is, ha jó néhány országból egyelőre „még nem látszik”. Svájc kimaradt két világháborúból, de semlegessége nem valamiféle tehetetlenséget jelent, a svájci polgár katonailag igen képzett, és gyerekkorától aktív. Mindenki, fiúk-lányok bármikor hadra foghatók. Az én regényem szereplőinek többsége svájci francia, a francia pedig a „gloire” nációja, de Svájcból a világ egymásnak feszülő „dicsőségei” igen korlátozottak és korlátoztaknak látszanak. Túl kicsi a Föld a végzetes dicsőség-játszmákhoz. Így aztán az amúgy „dicső militarista” Svájc bölcsen őrzi a buta verekedők nagykabátjait, aranyát, értékeit, és a regényem szereplőinek köznapi életét is átítatja a semlegesség folyamatos értékelése. Erdélyben nőtem fel, számomra ez a közérzet annyira ismerős! A színes fonalak buta igézetéből kiszabadulni, a világot mozgató folyékony arany történelmi örvényléseit figyelni Frédéric Moreau-val – erre Svájc a legalkalmasabb.

A regény centrumában a Franciaországból Svájcba menekített Henri Durand áll, aki, ha lehet személynek nevezni, jóindulatú közönnyel ismerkedik a világgal és a nőkkel.

Sok generációs katonacsalád sarjaként kétéves korában árván marad, nagyon öreg, svájci származású nagyanyja neveli. Amikor Henri Durand tízéves korában a véres Párizsból megérkezik Genfbe, indokoltan az az érzése, hogy *elérte és kimerítette élete célját: megmenekült*. A „megmenekült” ember – sokak által vágyott – állapotába dermedve éli le hosszú életét, közönye mögött a változástól való félelem, a mindenkinek megfelelni akarás áll. Ez eléggé széles körben ismert személyiségképlet manapság, Henri Durand őszinte, és kisgyerekkorától edzésben tartott túróképessége azonban szinte végtelen, így az ő személyisége, élete olyan „vászon”, amire akár kegyetlen dolgok is festhetők.

Mi a szerelem szerepe ebben a regényben? Ki az a Sophie M., aki végigkíséri Henri Durand életét?

A szerelem itt, ebben a regényben is éppen olyan fontos, mint az életben. Az életben pedig a szerelem esélyei nem egészen azonosak a férfiak és a nők számára. Az árva Henri Durandnak kisgyerekkorától özvegy nagyanyjának „szerelme” a mérce és a minta, aki csak későn

mehetett férjhez, és katonatiszt férje pár év múlva elesett. Az öreg-asszonyokat is, ifjú lányokat is megértő, soha nemet nem mondó Henri Durand igen alkalmas partner a felszabaduló nőiség korában a végtelig vitt, nevezzük így: „női princípium” konzekvenciáinak kipróbálására. Sophie M. nagy formátumú, igen eszes nő, aki szabad és egyenlő akar lenni a férfival. Na, de hol vannak – manapság is, hol vannak – azok a férfiak, akik ezt őszintén elfogadják, és elviselik? Henri Durand mindent elvisel, ő az egyetlen, aki mellett végig kitart Sophie M., de nőisége másik oldalának, az anyaság megmutatására már nem mer vállalkozni. Döbbenetes kísérlete, szerelmének, nőiségének teljes és igaz története az asszony halála után zúdul Henri Durand-ra. Ha szétnézek a világban, nagyon sok Sophie M.-et látok, akik nem találnak férfit, akivel őszintén egyenlőek lehetnének egy életen át. Számomra Henri Durand dédunokájának, a pszichológus Kendy Joséphine-nek az elszánása is „minta” értékű: nem hazudni a szerelemről – sem. Hiszen az nem mindig időben, és nem mindenkinek adatik meg. Ebben a tudatban áll gyerekkori pajtása elé, és javasolja, „Balog Ede, vegyél feleségül...”

Nevezhetjük ezt a könyvét filozófiai regénynek, különféle nézetek és magatartások vizsgálatának a meglehetősen zűrös 20. század fordulóján?

Örülnek, ha „filozófiai regénynek” nevezhetnénk, azzal a megszorítással, hogy olvasmányos. A filozófiája pedig a viszonylatok és a távlatok érzékelésében érhető tetten. A huszadik század háborúi, forradalmi, szellemi és érzelmi vívmányai, tragédiái összességükben olyan fordulópontot jelentenek, amelyek hosszú távon behatárolják a jövőnket. Nnem nagy szavak jutnak itt eszembe, hanem ilyesmik, hogy: milyen lesz az én országom, a székelyföldi, az ukrainai magyar, az ír, a lengyel, örömmény, zsidó gyerekek országa, ha lesz egyáltalán országuk, ami ugyebár mégiscsak járna az ember gyerekének, továbbá miként lépünk mi, férfiak és nők egyenlőként szerelemre egymással, és milyen lesz a viszonya az anyjával, apjával a gyerekeinknek, unokáinknak, ha egyáltalán számon tarthatják majd apjukat, anyjukat. Forgalomban van egy divatos fogalom manapság: világzene.

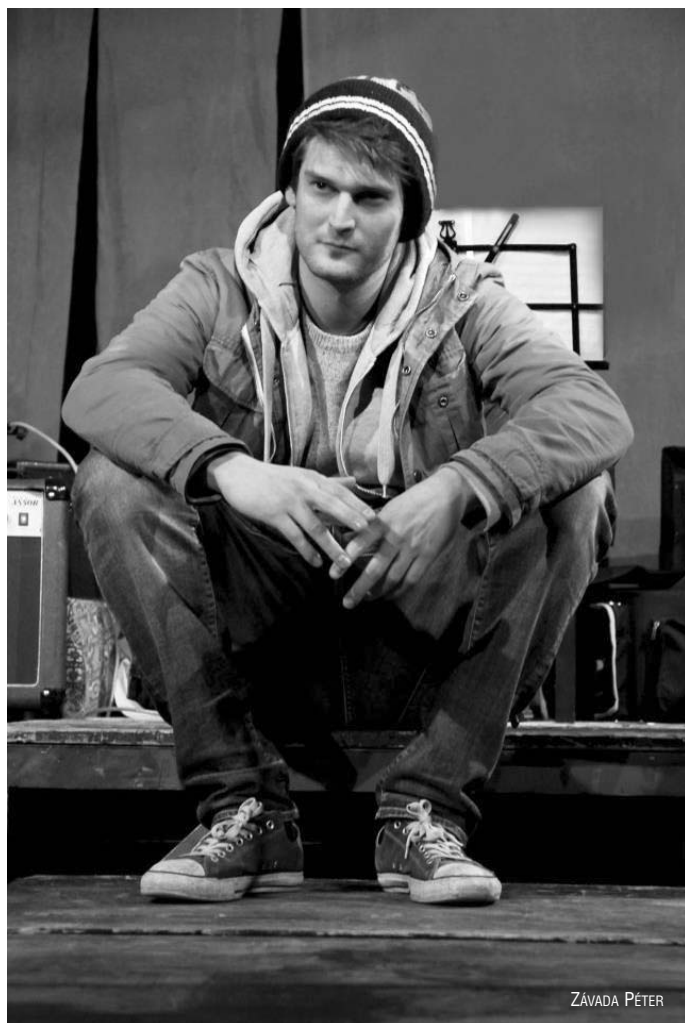
Ez a regény egy jóval korábban tervezett elképzelés megvalósulása – nevezhetjük írói gondolkodásának összegzésének?

Összegzésnek nem mondanám, inkább egy önmagában is érvényes regény a *Csodálatos országokba hoztalak*, amely a további regények rendszerében – a sok között – egy kiindulópont, olyan értelemben, hogy megpördül körülötte, és tovább visz a narráció. Utaltam rá, hogy például *Csodálatos ország* történetet („regényt”) más könyveimben is talál az olvasó. Igen, az elképzelés nagyon régi, eddig nem is nagyon mertem beszélni róla. Most viszont sorra megjelennek ennek a régen elképzelt és folyamatosan írt, „mellérendeléses” epikai hálónak a regénydarabjai. Körülbelül még hat-hét évre van szükségem, hogy – a kéziratokból – végleges formában összerakjam a regényeket.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Az újnális újabb

ZÁVADA PÉTER

Egyáltalán nincs könnyű helyzetben, aki tudni szeretne, miféle verseket írnak ma a fiatal magyar költők. A verseskötetek ugyanis ma már rendkívül alacsony példányszámban jelennek meg, ezért vidéken szinte hozzáférhetetlenek, viszont ahhoz mégis sok pályakezdő van, hogy bárki is áttekinthetné ezeket a köteteket. Köztük a kiadók nevei és a szakmai díjak segíthetnek kiválasztani azokat, akik talán évtizedek múlva is szereplői lesznek a magyar irodalmi életnek. Induljunk el mi is a díjak mentén: Bognár Péter a pályakezdő írók számára alapított Petri-díjat, Izsó Zita pedig az év legjobb első kötetéért járó Gérecz-díjat nyerte el, Závada Pétert pedig az igen rangos AEGON művészeti díjra jelölték. Nyerges Gábor Ádám kötetét eközben a kritikák magas száma és azok elismerő hangja emeli ki pályatársaiéi közül. Közös vonás csak nehezen fedezhető fel e négyféle versnyelvben, habár a nagy kérdéssel mindnyájan szembesülnek: hogyan lehet valami mást írni, mint amit a közvetlen elődök írtak, hogy lehet ma újat mondani, valami olyasmit, ami értelmet ad az írásnak?

Závada Péter kötete meglepően visszafogott és tisztelettudó, hangja megfelelni igyekszik a szomorkás, csalódott fiatal költő évszázados toposzának. Az elfogadás hiánya, a fájdalmas szerelmek és a nyomasztó családi történetek árnyékai uralják a könyvet, de a szerző olyan kiszámítható, biztonságos nyelven és formákban beszél minderről, hogy még az is komfortosnak érezheti a verseket, aki egyébként csak ritkán olvas kortárs költészetet. Könnyű legyinteni erre, és azt mondani, Závada beleesett a verselgető tinédzseres tipikus hibájába: nem tudta kikerülni a pátosz mindig fenyegető csapdáját, azaz megpróbált klasszikusan szép és könnyen olvasható, de tragizáló „költeményeket” írni. Csakhogy jól tudjuk: nem egy tizenéves írta az itt olvasható verseket, ráadásul ez a valaki egyáltalán nem naiv, hiszen dalszövegei megmutatták, hogy tud pimasz és nyers és szlenges is lenni, tud a kötetben is érintett témákról egészen újszerűen és provokatívan is beszélni. Azaz én óvatos lennék ezzel a legyintéssel: talán mi még nem, de ő már tudja, hol fog ez a két szövegvilág összeérni, és azt is, miféle nyelvi energiák fognak akkor felszabadulni.

Bognár Péter mintha épp valami hasonlóval kísérletezne, amikor átírja a bulvárlapokban talált sztorikat egyetemes jelentésű, valódi problémákat érintő történetekké. Habár ez sem teljesen igaz, mert épp e versekből látszik, hogy a bulvárlapokban megjelenő történetek hétköznapiságukban és közhelyességükben is sokat elmondanak a mai társadalomról és az uralkodó gondolkodásmódokról, és ez a költészet számára is nagy lehetőségeket rejt – de ezt eddig, pláne ilyen formában, senki sem használta ki. Az, hogy épp ki kinek a szeretője, ki beteg és ki halt meg, ki mennyit lopott, vagy hogy a politikusok mit csináltak és mit nem, ezekben a versekben már-már apokaliptikus víziókká nőnek, messze túlmutatva önmagukon. A *Feketemangalica-tenyésztésbe kezd Debrecen* című vers például viccnek ígéri magát, de aztán hamar felbukkan a „Seregek Ura” is a szövegben, vele pedig a szakralitás, és onnantól inkább gondolkodni támad kedvünk, mit nevetni. Ezzel az eszközzel Bognár nagyon jól bánik: friss és meglepő, amit ír.

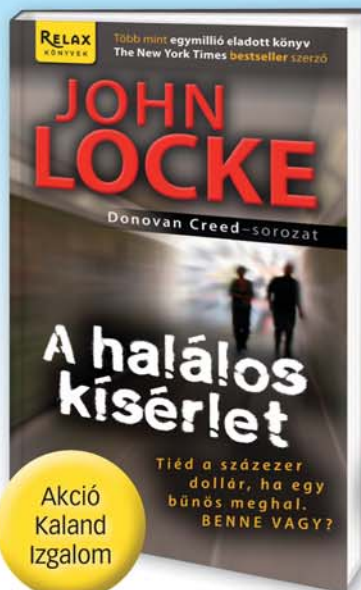
Nyerges Gábor Ádám viszont fordítva jár el: a komolykodó gesz-

tusok mögött inkább csak játszik, viccel, ironizál, de mindezt ő is nagyon meggyőzően teszi. Ő az, akit leginkább foglalkoztat az a költői hagyomány, amelyhez képest megszólalhat. E hagyomány központjának azt az Orbán Ottót választja, akire a formafegyelem, a játékoság és a metafizikai kérdésvetések egyszerre voltak jellemzőek, de csodálkozásomra Petőfi is élő, jelenlévő előd. Nyerges sokszor magáról a versről, a költőszeréről, a kortársak költői törekvéseiről beszél, általában nagyon szórakoztatóan, sok-sok nyelvi ötlettel, kifacsart, gyakran a popkultúrából kölcsönzött idézettel és finom intellektussal. De az igazi témája a szerelem, annak is a szomorúbb, sikerületlenebb fajtája, mely tehát mindig párban jár a magánnyal. A sóvárgás, a csalódás és a kiábrándulás háromszögében csak elveszni lehet, de a versbe ágyazott történetek önironikus hangja erre a tudásra is építkezik, így a tornából felmentett szerelmes valahogy mégis mindig kívül marad vagy legalább kimászik a gödörből.

De mindez tényleg csak játék Izsó Zita kötetéhez képest, ahol sokkal érettebb, komolyabb és átgondoltabb költészetet olvashatunk. A könyv a női líra újabb keletű kérdésvetéseire is rálicítál, amikor az abortusz átélhetőségéről, okairól és következményeiről beszél. A versek nagyon körültekintően és óvatosan viszik az olvasót a probléma középpontja felé, csak egy-egy félreérthető utalás mutatja meg, hogy a kötet titkos főszereplője egy meg nem született magzat, akit, talán, Annának hívtak volna. Ő az, aki, míg élt, a vízben élt, mintha örökre a tenger alá rejtették volna, ő az, akinek nem gyógyulást, hanem halát adott a kórház, ő az, aki halálával felidézi a családot minden korábbi halottját, és egyben radikálisan rákérdezik az őt vállalni nem tudó szerelmi kapcsolat életképességére is. De a versek utalásai és kérdései sohasem direkt, a beszélő inkább bujkál, furcsa hasonlatokba rejti az érzéseit, varázslatos mesevilágba a traumáját. Oldani próbálja a döntés körüli feszültségeket, és érdekes: bár senki sem vádolja őt, sőt a környezet felmenteni igyekszik, ő maga nem tud a félelem és a bűntudat képeitől megszabadulni. De miért kéne bármitől is megszabadulni? Ha valami, talán ez a kérdés lehetne ennek a kötetnek és másik három társának a közös nevezője. (Bognár Péter: *Bulvár. Magvető, 2012, 104 oldal, 2290 Ft* · Izsó Zita: *Tengerlakó. Fisz, 2011, 80 oldal, 1600 Ft* · Nyerges Gábor Ádám: *Számvetéscsörgő. Parnasszus könyvek, 2012, 184 oldal, 1470 Ft* · Závada Péter: *Ahol megszakad. Libri, 2012, 72 oldal, 1490 Ft*)

Izsó ZITA

Akción
Kaland
Izgalom

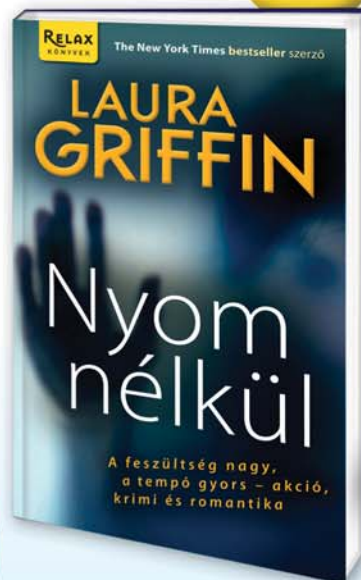
John Locke
A HALÁLOS KÍSÉRLET
Donovan Creed
– sorozat

Egy milliomos felajánl 100 ezer dollárt. Egy feltétele van: ha elfogadják, meghal egy bűnös. A fiatal pár belemegy az alkuba, de nem tudják, hogy ezzel ők is a halálos kísérlet részeseivé válnak...

Bűntény
Feszültség
Szerelmem

Laura Griffin
NYOM NÉLKÜL

A *The New York Times* bestseller szerzőjének váratlan fordulatokkal teli krimije szinte pezseg az érzékiségtől. A díjnyertes író sorozatának első könyve letehetően!

Csak
1390 Ft

A feszültség nagy,
a tempó gyors – akció,
krimi és romantika

- Romantika
- Kaland
- Izgalom

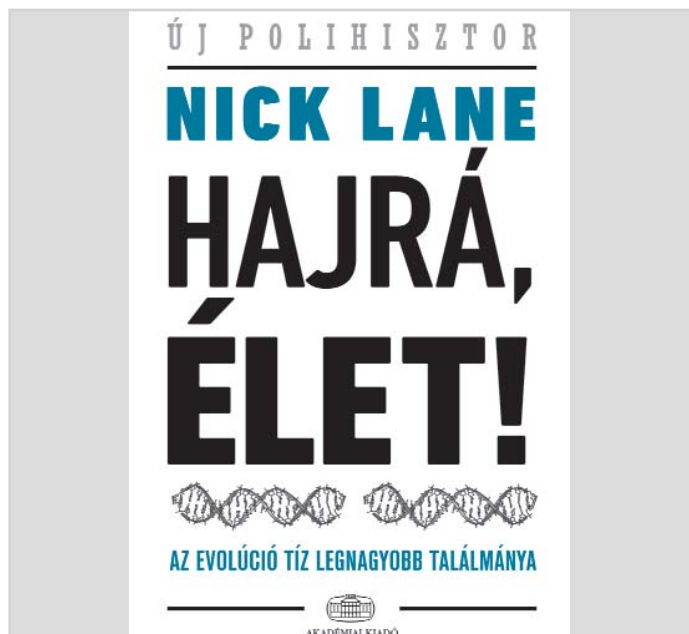

Új!

- Akció
- Kaland
- Izgalom

A köteteket keresse a **RELAY** és **inmedio** üzletekben!

Kiadja a Kossuth Kiadó • www.kossuth.hu

Az élettől a halálig, tíz lépésben

Abban, hogy a földi élet csodája minden képzeletet felülmúló, mindenki egyetért vallási és tudományos felfogástól függetlenül. Azzal kapcsolatban azonban, hogy mindez miként lett, az elgondolások száma tetemes, miként a nyitva maradt kérdéseké is. Természetesen vannak fő csapásirányok: a természettudományban Darwin óta ilyen az evolúcióelmélet, amely az élővilág fejlődését a fajok állandó alakulásával – keletkezésével, mutálódásával, kihalásával – magyarázza. A folyamat persze nagy ívú és bonyolult, de voltak olyan állomások ennek a sok millió éves utazásnak a során, amelyek különösképp meghatározónak, mondhatni sorsdöntőnek bizonyultak. Ezekből választott ki tizet Nick Lane brit biokémikus, egyfajta darwinista toplistával lepve meg a nagyérdeműt.

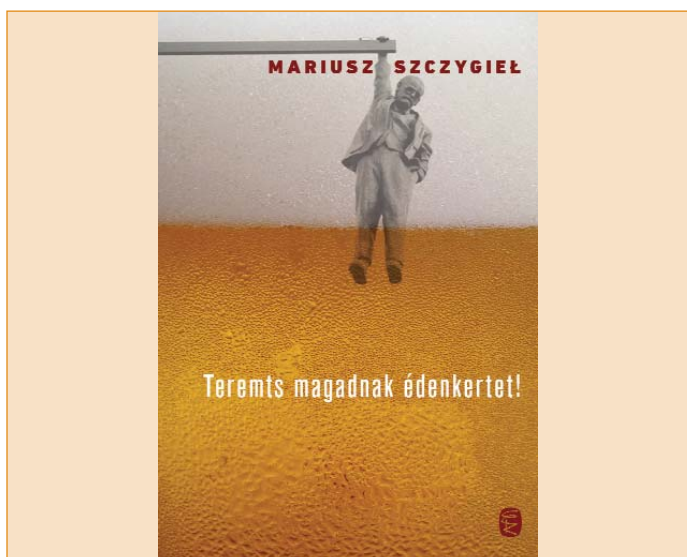
Mindezt tette szubjektíven kiöltött kritériumok alapján, ugyanakkor tudományos igénnyel: az evolúciós mérföldkövek toplistájára való felkerüléshez négy Lane-féle – igencsak szigorú – elvárásnak kellett eleget tenni. Először is a dolognak forradalmi hatást kellett gyakorolnia az élővilág globálisan vett egészére; másodsor, a hatásának a jelenben is pregnánsnak kell lennie; harmadszor a jelenség nem lehet más, csak a természetes szelekció eredménye; negyedszer pedig (és ez talán a legizgalmasabb feltétel) ikonikusnak kell lennie: olyan szimultán konkrét és szimbolikus fogalomnak, amelyet jelentősége multidiszciplinárisá avat. A rigorózus szűrőn fennakadt tíz biológiai vívmány közt csak egy-kettő akad, ami egy laikusnak

kapásból eszébe jutott volna – mint például a DNS, vagy a fotoszintézis –; a többi meglepő és elgondolkodtató, egészen új szemszögből világít rá az élet kialakulásának ívére – és ez az egyik legfontosabb dolog, amit egy ismeretterjesztő könyvtől várhatunk.

A fejezetek bizonyos logikát követve sorjáznak a kötetben: a sort az élet keletkezésével foglalkozó rész nyitja meg, és a halált mint evolúciós vívmányt bemutató szakasz zárja le, köztük pedig úgy követik egymást a tárgyalt témák, hogy egyben sugallják a természetes szelekció által bejárt fejlődési irányt. Jó dolog, hogy (önálló tanulmányként is kiváló) írásaiban hű marad önmagához: elsősorban biokémiai megközelítésből járja körül a jelenségeket, részletesen és könnyedén magyaráz, elsősorban az adott téma evolúcióban játszott szerepére koncentrálna. Ez alapossá és hitelessé teszi a mondanóját – és szelektálni is fogja olvasói taborát: akinek az agyáról lepattannak a biokémiai terminusok, az hamar becsukja majd a kötetet. Aki viszont fogékony ezekre, és van némi műveltsége a területen, arra sok új és izgalmas gondolat vár.

A kiemelt evolúciós fordulatok közül mi más lehetne az első, mint magának az életnek a keletkezése – ezúttal teljesen misztikamentesen, a termodinamika perspektívájából. Ezt követi két igazi klasszikus: a DNS kialakulása, szerkezete és működése, illetve a fotoszintézisnek mint alapvető biokémiai folyamatnak a bemutatása. A folytatás – egy Lane ízlése szerint való – csemegé: az összetett sejt, amelynek kapcsán felvázolja nemcsak a baktériumok és az összes többi életforma közti különbséget, de az evolúciós fejlődés fő vonalát is. Ezután négy, laikusok számára is ismerős kérdéskör kerül terítékre: a fizikai létezés alaprítmusát meghatározó ivaros szaporodás; a változó környezethez való alkalmazkodást és a ragadozó életmódot lehetővé tevő, a testi megjelenésért felelős mozgás; a látás, amely csak az állatvilág egy részének a kiváltsága és behozhatatlan evolúciós előnye; illetve az anyagcsere sebességét és az állóképességet, ezáltal pedig az élethosszt megszabó melegvérűség.

Az igazi csemegét azonban jó dramaturgként a két utolsó fejezetre tartogatja a szerző. Az egyiknek a tudat a témája, pontosabban az összefüggés az agyi neuronok kisülései és a gondolatok, emóciók között. Már a rész elején lefegyverző őszinteséggel leszögezi: az ennek kapcsán felmerülő kérdésekre a tudomány egyelőre képtelen egzakt választ adni, nincs konkrét fizikai, biológiai, információtudományi elmélet, amely magyarázattal szolgálna. Mindenesetre, amire eddig jutottak neurális kisülés-tudat-érzelmek vonalon, azt összefoglalja olvasóinak. A remek drámai érzékkel kiválasztott záró rész a halállal foglalkozik – ami egyébként önálló kérdéskörként is megérne egy könyvet. A halál mint evolúciós vívmány gondolata önmagában is szokatlan és izgalmas, ennek biológiai és evolúciótörténeti háttere pedig különösképpen az. Ki gondolta volna, hogy a halál az első földi háború, a baktériumok és vírusok közötti versengés eredménye? És hogy az élet hossza a fajok szexuális aktivitásával van összefüggésben – méghozzá fordított arányban? A tanulság levonása ez utóbbi tényből legyen az olvasó dolga. Nick Lane megtette a magáét: tanított, elgondolkodtatót és szórakoztatót. Méghozzá kiválóan. (Nick Lane: *Hajrá, élet!* Fordította: Akadémia Kiadó, 2012, oldal, Ft)

Kirándulás egy másik bolygóra

Bár a tényirodalom legkiválóbb lengyel képviselője, Mariusz Szczygiel nem egy másik bolygóra, csak egy másik, hazájával szomszédos országba látogat a *Teremts magadnak édenkertet!* című kötete csehekről szóló esszéin keresztül, olvasva mégis úgy érezhetjük, mintha Csehország Lengyelországból nézve valóban egy másik planétán helyezkedne el.

Ezt a „másik bolygó,-hangulatot a kötet mottója meglehetősen provokatívan érzékelteti, amikor kijelenti, hogy a cseheknek egész máskor a hibái, mint a lengyeleknek, és hogy a lengyelek épp az óvéiktől eltérő hibáik miatt szeretik szomszédjukat annyira.

Hogy azután – a mottó provokatív jellegét enyhítve – a híres cseh emberekkel, illetve civil személyekkel folytatott interjúk kapcsán korántsem feltétlenül hibákról essen szó. Sokkal inkább a cseh mentalitásban gyökerező olyasfajta jegyekről, amelyeket hibáknak tekinteni csak addig lehet, amíg nem ismerjük társadalomban betöltött funkciójukat.

Szczygiel is a társadalom egészére fókuszál, amikor lengyelként felfigyel a cseh életfelfogás egyik legfontosabb összetevőjére: a nemzeti büszkeség hiányára, melyet a kötetben bemutatott költő és filozófus, Egon Bondy művészi pályáján, illetve egy 1954-es versén keresztül („Csehország nekem éjjeliedény / Bár büszke cseh hazafias vélemény / Hogy jobb porcelánból van ez a bili / Mert Masaryk

gyakran televizeli”) érzékeltet, hisz Bondy költeményén a csehek nemhogy felháborodnak, de a mai napig istenítik. Ám ezzel szemben a lengyelek – derül ki a beszélgetésből – nem írhatnának ilyen „bilis” verset. Ott ezt nem engedné a nemzeti büszkeség.

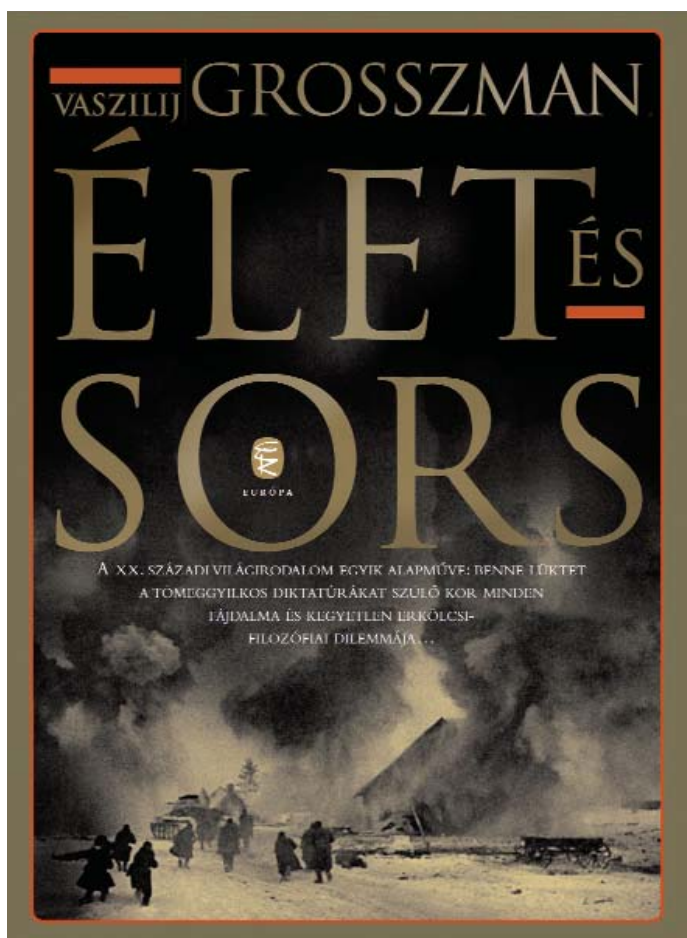
Ráadásul a cseheknél a nemzeti büszkeség hiánya a pátosz- és hősnélküliséget is maga után vonja. „Mintha a cseh kultúra megint szembemenne az egészséges társadalmi szükséglettel. [...] Depatetizálja a patetikust, hősteleníti a hősiest”, s ennek az eljárásnak a legjelesebb képviselője az a Bohumil Hrabal, aki műveiben mindehhez az ironia minden lehetséges eszközét is felhasználja. Ezzel pedig Szczygiel véleménye szerint a lehető legnemesebb módon menekül az őszinteségtől, amely tökéletesen beleillik az író másik fontos művészeti törekvésebe: az átverésbe. „Hrabal úr, kérem szépen, mindannyiunkat átvert. [...] Hiszen megmutatta nekünk, hogy amivel csak találkozunk, minden csodás lehet [...] Az ostoba nála szépek bizonyul. Az idomtalan szép. Az aljas szép (mert a maga szép ostobaságából és szép tökéletlenségéből lett aljas.) És persze a szép is szép. És az életére vonatkozó átverés, [...] az is szép. Sőt, kell az átverés” – s amikor Szczygiel azzal folytatja, hogy erre főleg a lengyelek vágnak, akik veleszületett fogyatékoságukkal nézik a világot, mert „egyik szemünkben ül az ethosz, a másikban a pátosz”, saját népét ostromozva mintha irigyelné a cseheket „lazább” életfelfogásukért.

Főleg, ha tudjuk, hogy a csehek pátosznélkülisége nemcsak művészetükben, de vallásosságuk terén is megmutatkozik. Pontosabban a vallástalanságuk terén. Hiszen amikor úgy beszélünk róluk, mint a legateistább népről, épp pátosznélküliségük csap át a minden rajtuk túlnövő entitás, tehát Isten elutasításába is. A csehek annál pragmatistábbak, minthogy valami földön túliban higgyenek. Hogy mennyire messze áll tőlük a (katolikus) vallás, jól mutatja, hogy egy asszony, amikor Brnóban megnézte az oda érkező pápát, ő is úgy érezte, mintha egy másik bolygóra kirándult volna. Annyira nem tudott azonosulni mindazzal, amit a pápa hirdetett.

S a csehek számára nem kérdés, hogy ezek a sajátosságok mindaddig, amíg nem akadályozzák társadalmuk működését, amíg nem zavarják az emberek együttélését, nemhogy hibáknak, még problémáknak sem tekinthetők. Mert itt senki sem bántja a másikat amiatt, ha önmagában hisz Isten helyett, és senki sem nézi rossz szemmel, ha valaki nem temeti el az anyját. A cseh emberek lelki békéjét mindez nem zavarja. Legfőbb céljuk elérését, hogy minden legyen *v pohode*, azaz mindent a jó hangulat, a konfliktusmentes kapcsolatok határozzanak meg, ezek a sajátosságok inkább segítik, mint gátolják.

A címben szereplő édenkert is ennek a *v pohode*-életérzésnek az igenlése, s lengyel részről történő igénylése egyben. Mert Édenországban érzi magát a lengyel író, amikor Csehországban jár, annak ellenére, hogy ő Európa egyik legkatolikusabb országából jön a legateistább nép közé.

Ezért úgy érzem, hogy Szczygiel esszéiből egyfelől a „hibák” büszke vállalása, másfelől ezek minél teljesebb tolerálása sajtótíró el leginkább. (*Mariusz Szczygiel: Teremts magadnak édenkertet! Fordította: Mihályi Zsuzsa. Európa Kiadó, 2012., 319 oldal, 2900 Ft*)

Nagyregény ötven év késéssel

Vaszilij Grosszmann élete és életműve nagyjából ismeretlen a magyar olvasó előtt. *Sztyepan Kolcsugin* című regénye 1952-ben jelent meg magyarul, ezt ma már aligha olvassák, noha Németh László fordította, *Panta rhei* című munkája pedig először 1989-ben látott napvilágot magyarul, akkor a rendszerváltás politikai és szellemi frissessége takarta el sokak elől.

Ezért hathatott rám is a meglepetés erejével, amikor Tzvetan Todorov fundamentális jelentőségű, *A rossz emlékezete, a jó kísértése (Mérlegen a huszadik század)* című munkájában Vaszilij Grosszmann XX. százada címmel portrét olvashattam róla. A könyvben Todorov azokról rajzolt portrét, akik mélyen megértették a huszadik századot, átérték ennek a századnak a megpróbáltatásait, s a humánus szellemében szembefordultak ennek a századnak a sötét erőivel. Grosszmann életútját megismerve teljesen indokoltnak tartom ennek az életútnak a Todorov általi kiemelését.

„A sötétség százada nem minden részletében sötét. Néhányan, akik ekkor járták útjukat, vezetőként szolgálhatnak a rosszon való átkelésben. Portrészorozatot Vaszilij Grosszmannal kezdem, a század egyik nagy írójával, aki zsidó származású, orosz anyanyelvű, szovjet állampolgárságú, s akinek halála után megjelent két könyve – *Élet és sors*, valamint *Panta rhei* – a totalitárius társadalom kivételes elemzését tartalmazza. Kivételes, mivel teljesen elszigetelt, távol a tárgyról írt egész irodalomtól és minden nyilvános, de még privát vitától is, mégis ugyanahhoz az igazsághoz juthatunk el vele, amelyet történészek írásai kutatnak, azaz ahhoz, amely az események mély értelmét megvilágítja” – írja Todorov a portré bevezető soraiban, mi pedig, immáron Grosszmann említett két munkájának ismeretében mélyen igazat adhatunk a megállapításainak.

*

Az *Élet és sors* nagyregény, a huszadik század poklairól tulajdonképpen tizenkilencedik századi módszerekkel írt nagyregény. Központjában a sztálingrádi csata áll, az ehhez kapcsolódók élettörténetében, családtagjaik, rokonaik, barátai történeteiben pedig a második világháború egész tablóját láthatjuk, olvasás közben a szemünk előtt bontakozik ki egy család története, egy kivételes tudóssal a középpontban, az evakuált, majd pedig a Moszkvába visszatért tudományos intézet története, az orosz munkatáborok és a német koncentrációs táborok világa, az állóháborúban, majd a mozgásba lendülő fronton harcoló orosz és német katonák világa, s a felső politikai és katonai vezetők világa egészen Sztálinig és Hitlerig. Közben pedig átéljük a halálokat és a szenvedéseket, azt, amit az ezer, a százezer és a millió halál említése nem tud átélhetővé tenni, Grosszmann átélhetővé teszi.

A regény ebben a vonatkozásban, ahogy arra a könyvhöz írott utószóban Hetényi Zsuzsa is utal, megelőlegezi Jonathan Littel *Jóakaratóiak* című regényét, ez a könyv a gonoszúságot állította középpontba, nem elvontan, hanem emberinek nem mondható, de mégiscsak emberi életekhez-életutakhoz való kötődésében. Grosszmann regényében a történelmi valóság elevenedik meg, haditudósítói tapasztalatai nélkül ez a munka talán meg sem szülehetett volna, a valóságelemek mellett pedig számos általánosító érvénnyel írott fejezetet és bekezdést olvashatunk, mégis azt mondom, hogy a könyv erejét nem az irodalmi, esetleg esztétikai, hanem a történelmi igazságai jelentik. Az, amit Todorov megfogalmazott: ugyanahhoz az igazsághoz jutott el, amelyet a történészek írásai kutattak, idéztem

ezeket a szavakat Tzevan Todorovtól. Ma, amikor a művet, a tökéletes művet keressük, azt, hogy a mű igazsága kiragadjon bennünket a mindennapjainkból, s hogy a mű igazsága révén valami örökérvényűnek gondolttal találkozassunk, ne forduljunk el ezért Vaszilij Grosszman munkájától. Ne forduljunk el, hanem inkább gondoljunk arra, hogy az irodalmi mű igazságának megteremtése kegyelem kérdése is, s a történeti igazság felfejtése is hatalmas szellemi energiákat követelt Grosszmantól, különösképpen akkor, ha a komolyan vehető történeti feldolgozásokhoz regénye írásának idején nem férhetett hozzá, nem beszélve arról, hogy bátorság híján ennek a regénynek a megírásához még Sztálin halálát követően sem lehetett hozzáférni. S ha mindezeket végiggondoltuk, akkor emlétem csak meg, hogy az egyidejűségek és párhuzamosságok megmutatásával Grosszman még ma, 2012-ben és 2013-ban is képes formálni a történelemképünket.

A magyar kiadás fontos és nagy nyeresége Soproni András műfordítói tevékenységén túl Hetényi Zsuzsának a regényhez írott tanulmánya (*A vesztes győztesek és túlélő áldozatok könyve*), rég találkoztam ehhez hasonlóan invenciózus tanulmánnyal. A tanulmányban Hetényi Zsuzsa a könyv sorsa kapcsán említi a napjainkig vezető dátumsort, az 1960-ban elkészült regényt azonnal betiltották, először Nyugaton jelent meg 1980-ban, majd a Szovjetunióban 1989-ben, nálunk pedig 2012-ben. Ennek kapcsán mondja Hetényi Zsuzsa: „Ezek az idősíkok, a valaha történt események, valaha élt emberek is csak kölcsönös viszonyukban érthetők meg. A történelemnek is van relativitáselmélete, amely üres tétel marad, ha nem követi egyfajta empirikus gyakorlat, amelyet legjobban az irodalom segítségével lehet elvégezni.” Mondandóját a sokak által megtapasztalt, de talán csak általa kimondott igazságra („A huszadik század azért is tűnik olyan viharosnak, mert egyetlen emberöltőn belül változtak benne homlokegyenest ellentétes történelmi korok”) fűzi fel, ennek során írja le a szerző életútját, „Grosszmant alighanem a becsületesség kategóriájával lehet a legjobban meghatározni”, mondja, s ír az *Élet és sors*hoz vezető útról. „Vessünk számot azzal – mondja –, hogy az ötvenes években született szöveget tartunk a kezünkben, és Grosszman akkor beszél a zsidók sorsáról, amikor még maga a pusztaság szó is tabunak számított, és akkor beszél a német és szovjet táborokról, amikor Hitler és Sztálin diktatúrájának részleges párhuzama még nem sokakban tudatosult. Szolzsenyicin előtt, az *Ivan Gyenyiszovics egy napja* előtt lett készen az annál sokkal hosszabb mű. De nem ez, hanem Szolzsenyicin 1961-ben folyóiratban, majd 1962-ben könyvként megjelent kisregénye rázza meg az egész világot. Az megjelenhetett, de Grosszmani nem – az utókornak most ezt is mérlegre kell tennie. Mindkettő akkor számolt be a szovjet táborokról, amikor nálunk az 1956-os forradalom utáni letartóztatottak még a börtönben ültek.”

Ez a történelem relativitáselmélete, s ezt a relativitáselméletet megismerve kell olvasnunk Grosszman *Élet és sors* című regényét, hogy az gondolkodásunkban az őt megillető helyre kerülhessen.

Vaszilij Grosszman: *Élet és sors*

Fordította: Soproni András

Európa Kiadó, 2012, 1111 oldal, 4500 Ft

Virágzik a Tarr-vallás

Tiszteletre méltó, bár vitatható teljesítmény Kővári Orsolyáé, aki egy kötetben tárgyalta Tarr Béla teljes életművét. Ráadásul azzal a szellemes ötlettel élt, hogy nem a kezdetektől máig, hanem pont fordítva, a mester utolsó (és utolsóként kihirdetett) filmjétől, *A torinói lótotól* haladt visszafelé az 1977-es első műig, a *Családi tűzfészekig*. Az akkurátus tanulmányokat Tarr teljes filmográfiája, életrajzi vázlata és a róla szóló írások válogatott bibliográfiája teszi teljessé. Ám ez a teljesség sajnos csak látszólagos. A szerző ugyanis az elmúlt másfél évtized különös trendjét követve csatlakozott a Tarr-vallás főpapjaihoz: ő is abból az abszolút előföltétezből indult ki, hogy Tarr Béla „génusz”. Ennél magasabban szárnyalni nem lehet, így a kritikus feladata – szemét lankadatlanul az égboltra emelve – az, hogy e nagy ívű röpdést nyomon kövesse. Minden mű kinyilatkoztatás, és minden mű úgy tökéletes, ahogy van, hiszen a génusz nem tévedhet, csak mi, földi halandók tévedhetünk, ha esetleg nem érzük fel ésszel rejtett és kevésbé rejtett üzeneteit.

A Tarr-vallás még akkor kezdett rügyezni, amikor az alkotótárs, Krasznahorkai László a *Sátántangóval* úgyszólván berobbant a magyar irodalomba, majd akkor borult virágba, amikor a regény filmváltozatát 1994-ben bemutatták. Azóta bárki, aki vitatni meri a Tarr-Krasznahorkai-filmek zsenialitását, okvetetlenkedéséről és hozzá nem értéséről tesz tanúságot. Domokos Mátyás máig ünneprontónak számít, mivel a *Sátántangóról*, mármint a regényről, az általános hozsannázás közepette meg merészelt írni a kifogásait a nyolcvanas évek közepén. S ugyanilyen ünneprontó volt tíz évvel ezelőtt az a Jánossy Lajos is, aki megírta, hogy a *Werkmeister harmóniák* vitatható alkotás, s hogy a Tarr-Krasznahorkai-filmeket túl hamar kanonizálták, még mielőtt tüzetes elemzésnek vetették volna alá azokat. A Magyar Narancsban lezajlott vita során a Tarr-vallás főpapjai azonnal a Tarr-filmek védelmére keltek, s Jánossy érvelését lesöpörték. Külön szaktanulmányt érdemelne, hogy a mai magyar irodalomban és művészetben miért csak senkik és félistenek léteznek. Hogy miért hiányoznak a magyar szellemi életből a kiegyensúlyozott bírálatok. Kővári Orsolya könyvének megjelenése igazi esemény lehetett volna, ha a szerző a problematikus pontokat nem hallgatja el, hanem éppen ezek alapján tárgyalja, több szempontból veszi szemügyre a Tarr-filmeket. (*Kővári Orsolya: Árnyékvilág. Sprint Kiadó, 2012, 176 oldal, 3000 Ft*)

Tornai Szabolcs

Paul Klee

Jó-e, s kinek, Olvasóm, ha Vaszilij Kandinszkij után a nagy svájci mesterről ily idő-közel írok? A célt tekintem; s veszem ugyanazt a lendületet. Paul Klee, a fájdalomosan rövid világi életű, világokon túli szellemű festő (sz. Bern-Münchenbuchsee, 1879, † Locarno-Muralto, 1940) sokáig egyszerre volt titkos tipp (1950–1960), majd mindenkinél hatalmasabb fény, felülmúlhatatlanság (kb. 1960–80-as évek; bár ezek durva becslések); maradt evidencia; feltétlenül egyike a 33 (100?) legnagyobb piktornak, mióta a világ. Ám hiába (nem hiába?) mondta ő maga mintegy saját síremlék-szövegéül, hogy nehezen elérhető (ő) e Földön, mert élők-holtak, meg nem születettek (s eszmék! T.D. szabad magyarítása), lehetőségek között (körén) lakozik, a Teremtés (teremtődés) szívéhez szokatlan közelségben, de még így sem elég közel, hiába, itthon van ő (ld. Kosztolányi) e világban, de... nincs úgy egyedül „az égben”, ahogy mi egykor, rajongóinak ezrei, hinni szeretünk. Sebaj, jó ez így, Klee a lélek és az érzékek épp megfelelő üdvére: megvan; ha többé már nem is üdvten.

Mondom, az hogy Kandinszkij-dolgozatomból pár hetes munkáját épp csak pár napja, ha van ily végzés, fejeztem be, összehasonlító átgondolásra jó izléssel nem készítem. Ám látnom kellett, és be kellett látnom, az orosz szupermester életművész belől a Gabriele Münter stb. által is elemi erővel (s örömeinkre) művelt tájfestő „realizmus” csak 1/B helyen áll... nem a „másodikon”; S Münter, Macke, Marc etc. idáig jutott „csak...” hanem az impressziók, konstrukciók, elemző kavargások (!) a legnagyobbak közé sorolt orosznál (az 1910-es évektől fogva) világnagy művészetet mutatnak, adnak összességükben s elemeikben. Óriási „reális mélységeket” jelenítenek meg ezek a dinamikus Kandinszkij-remekművek, és nem egyhangúan. Látnom viszont, hogy Kandinszkij 1/B és imént emlegetett 1/A jellegei sokféleségben elmaradnak a Klee-i szételemezett, ezer változattal tüneményes egyetemesség mellett (mögött).

„Ezer” – nem frázis itt. A halálos betegség kiderültét művészi bénytúltság követi, ám csakhamar olyan 1-2 év jön, amikor 1000-nél több mű születik. Klee életéről, kibontakozásáról, a történeti és magánemberi környezetről a Vince Kiadó könyve (*Susanna Partsch* remeklése) számos illusztrációval ad mély és olvasmányos összefoglalót. (Átvéve a német Taschen Kiadó világszínvonalú, ámulatos sorozatából.)

Remélem, magyarul más ilyen kiadványokat is lelek, s folytathatom kis sorozatomat. Javul újra a honi képzőművészeti könyvkiadás, mindazonáltal...!? Merészebben!

Nézzük most magát Klee-t.

Viszonylag későn érő művész volt ő is. A híres-nevezetes Tunisreise (a tuniszi út, 2 festőtársával, Louis Moilliet-vel és August Mackéval) meghozta munkáiba a *szín csodáját*. (Ő vall kb. így; „a színé vagyok”!) A formák, ötletek, *filozófiai* ráérzések, meg-és átlátások adják a témák tömegét. Gyorsan ide: Klee mindig konkrétan valószínű művész, kevés a ténylegesen elvont képe, szinte mindig *gondolati* alkotó (is), a tudósi festésismeretek *mellett* a munkák *címei* alapfontosságúak. A kifesthető lényeg(iség)hez.

A kor, melybe Klee művészete beleszületett, „példástan tarka”. Egymást érik az időbeli átcsúszások-fedések. Még Monet, de már a posztimpresszionisták, szimbolisták, különcök (Utrillo, Gauguin, Redon etc., Munch!), absztraktok, vadak... S álljunk meg épp itt.

Klee, már csak gondolatisága révén, igen, a primer festőiség mellett a *szellem* okán sem tartozhatott irányzathoz. Csoportokhoz igen (*Bauhaus* pl.), de erős öntörvényűsége (az emberi hívságok, gyarló érvényesülésvágyak tökéletes átlátásával) mindig többet hozott „konyhájára”, mint a művészeti akolmeleg. Erről jut eszembe: *háztartásbeli* művész is volt ő életében nem egyszer, lévén hogy zene-tanári fizetésből neje, Lily tartotta el olykor a családot. Még valami: itt szeretném köszönettel említeni fiukat, a ma már néhai Felix Kleet, akinek könyvét – apjáról –, a 70-es évek derekán, magyarrá fordíthattam, s aki életem első nyugati útja során (T. D. 38 éves) Bernben 5 napra vendégül látott minket, feleségemet s engem; vacsoráztam Paul Klee utolsó képe alatt, ült ölkben a régi híres Bimbo cica ük-ükunokája stb., ezek nekünk nagy dolgok voltak, láttam az itt idézgetett híres „emlékfeliratot” a schosshaldeni temetőben (ahol a művész hamvait szétszórták); s még egy-két dolgot ide. Magam is szétszórást kérek majdanra, ám feleségem nevetve nyugtázta egy épp békés-csöndes reggelen, miket beszélök. Mert hogy mi álljon síromon, majd felirat. „Miféle sírodon?” A Klee-furaság ihletett meg így! Csöndem tartva jegyzem meg: az alábbi négy sorosomat szellemében ihlette inkább (felülmúlhatatlan) mesterem Paul Klee: *Ki kéne békülni, / Mint az ég, kékülni; / Ki kéne, ki kéne, / Ki tudja, mi kéne.*

A világ ily időbeli soráról meg ezt mondtam egyszer: *Felül múlt-ható vagyok, / de alul múlt-hatatlán.*

Leírni nehéz, élőszavas. Mert: értsd: felülmúlható? alul (kfm. a sírban már) múlt-hatatlán. De nem vagyok mestertípus, *nekem* vannak csak mestereim. És Utrillo, de Staël, Feininger, Morris Graves mellett Klee elemien az.

Mármost ezzel itt (bizom!) szakmailag sok mindent elmondtam. Klee „filozófus” volt, ahogy egy bizonyos típusú alkotóművész mindig az, is, de az aforizmatikusságban egészséggel „magyakra” hagyott: a végső fogalmazás nála a festés, a rajz dolga volt. S mit is adott e tárgyokban?

A felülmúlhatatlan képi elemek (megfestettség, fix kompozíció, az egyértelmű többjelentésűség stb.) mellett a szellemileg is tovább-odább-sugárzó *középpontokat* adta. Kikötő... hal... herceg... ima... út... hölgy... város... betű... angyal... állat... stb. Témák száza, variációk ezrei. És *napvilági* misztérium... logikai *kicsontozottság*. És logikai misztérium és napvilági kicsontozottság. S a színek árnyalatainak anatómiája, a szervezés spontán magashegyvidéke, szaggatottság és *talapzat*. Ne játsszunk fogalmi *fogalmazósdit!* Az egyetlen ár, amit meg kellett fizetnie ezért: az a valami végtelen kívüllálás (kívül is állás) hatása, melyet óhatatlan kelt. De Goethe esetében ennél többet is elviseltünk. (Dosztojevszkij pedig pl. kavarcosabb, *közben* nehezkesebb.)

A festőiség és az eszmék (ism.) tünemény gondolatvilága: ez Klee. A nem tünékeny tüneményesség, semmivel sem tünető világi felmutatás. Ennek mögöttes mély-szelleme. Mindenkori érzékek-élménye. Nem csalódásra; ahogy oly sokszor pedig a realitás. Meg-unhatatlan. Persze, az „Aki Londont unja, az életet unja” közhelyeszerű mondásra ezt hoztam fel: „Kivéve, ha épp akkor unja az életet, s mindegy hol.” Itt Klee nem véd. És a festészet arra sem vigasz, hogy csekély, gyarló emberéletünk dolgaiból olykor „elegünk van”. Nem vigasz a művészet, a Klee-i sem, de ha épp okunk van efféle boldogságra, nagy festők az egek kékjéig fokozzák ezt.

(Mindezekről talán írtam már „teljesebben” egy Klee-versemben, ld. korai köteteim, netán válogatottjaim egyikét, hosszú költemény.) Utunk Klee világmesterral pedig: hosszú. *A kezdettelen végtelen*, mint új kötet címem tervezem. Klee nem „nagyobb” a szememben féltucat legkedvesebb piktornál, de valamiben személyesebb. *Az egyetlen értelmiségiség, mely hozzám igazán közeli.* No, akkor.

Négy magyar gyakorisági szótár első „igazi” szavainak a tanulmányozása rávilágít, hogy nem mindegy, hogy mikor, hol, milyen nyelvi anyagból készül a gyakorisági lista:

1. A magyar parlamenti nyelv leggyakoribb szavai, 1933
úr, nagy, kérdés, magyar, kormány, mond, miniszter
2. Szóstatisztika egymillió szótágot felölelő újságszövegek alapján, 1941
magyar, nagy, pengő, év, kormány, mond, óra, új
3. Újságnyelvi gyakorisági szótár, 1986
év, sok, jó, nagy, mond, idő, új, ember, nap, munka
4. A magyar nyelv szépprózai gyakorisági szótára, 1989
mond, most, ember, lát, jó, nagy, kéz, néz

1000 szó – hetvenöt százalékos nyelvtudás?

A gyakorisági szótárakról · Több évtizedes szünet után az MTA Szótári Munkabizottsága 2000-ben alakult újjá. Egyik feladata az Akadémiai Kiadónál évente megjelenő *Lexikográfiai füzetek* összeállítása. Az elmúlt év végén, 2012 decemberében látott napvilágot a 6. „füzet”, amelyben jeles szakemberek idegen nyelveken (angol, francia, német) 15 tanulmányban ismertetik a különböző típusú magyar egynyelvű szótárakat. Fábíán Zsuzsanna főszerkesztő megfogalmazásában a kiadvány célja, hogy a magyar lexikográfia, szótárírás eredményei világnyelveken is megismerhetők legyenek.

Kardos Orsolya izgalmas írása a magyar gyakorisági szótárakat veszi sorra és ismerteti. A legismertebb egynyelvű szótártípusok – értelmező szótár, szinonimaszótár, szólás- és közmondásszótár – mellett miért fontosak a gyakorisági szótárak? Mondhatjuk, ennek a szótártípusnak nagy hagyománya van, hiszen a Biblia, az Odüsszeusz és a Talmud tanulmányozásához készített szójegyzékek, szómutatók tekinthetők az első eredményeknek. A 19. század második felétől kezdve komoly igény jelentkezik, hogy a tanácskozásokat, parlamenti beszédeket szó szerint rögtön lejegyezzék. Bármely nyelv hagyományos írása erre alkalmatlan, s ezért megszületnek a gyorsírások. A jó gyorsírási szisztéma követelménye, hogy a leggyakoribb szavak legyenek a legrövidebb jellel rögzítve, éppen ezért készültek az első mai értelemben vett szógyakorisági szótárak. Ugyancsak a 19. század második felében kezdték vizsgálni a kínai jelek gyakoriságát, hogy felgyorsítsák a kínai nyomdászok munkáját. Napjaink gyakorisági szótárainak összeállítói nyelvtanítói célok is vezetnek. A nyelvtanítás hatékonyságának növelése érdekében állították össze régebben is a gyakorisági szótárakat, hogy segítsék a 20. század első felében Amerikába kivándorolt tömegek nyelvtanítását. Hiszen ésszerű célkitűzés, hogy a nyelvtanulónak nem a ritka, kevés szer felbukkanó, hanem a gyakran használt, fontos szavakat kell először megtanítani. Ezért született meg tudományos segédlettel az 1920-as években a néhány ezer szót tartalmazó Basic English, azaz az an-

gol leggyakoribb szavait tartalmazó nyelvváltozat. Természetesen megfelelő módon kell értelmezni az olyan valós statisztikai adatokat, hogy a az angol és bármely nyelv 1000 leggyakoribb szava lefedi a szövegek, beszédek háromnegyed részét. Mégsem mondhatjuk, hogy bármely nyelv leggyakoribb 1000 szavának az ismerete meg egyezne a nyelv háromnegyedének a tudásával.

A legújabb vizsgálatok szerint az angol és minden nyelv leggyakoribb szavai az ún. formaszavak. Általában az első „igazi” szavak minden nyelven a *mond, ember, nagy, most, nap* jelentésű szavak. Az angol nyelvben a következő a leggyakoribb tíz szó: 1. *the*, 2. *of*, 3. *and*, 4. *to*, 5. *in*, 6. *I*, 7. *that*, 8. *was*, 9. *his*, 10. *he*. Az angol nyelvben az első „igazi” szó, a *said* (mond), a 35. helyen áll.

A nem túl nagy számú magyar gyakorisági szótárak közül az elsőket a gyorsíró Nemes Zoltán állította össze az 1930-as években. Célkitűzésére rávilágít szótára címe: *A magyar parlamenti nyelv leggyakoribb szavai*. A szerzőnek a gyorsírókkal való szoros kapcsolatot jelzi, hogy a Gyorsírás Könyvtárban jelent meg 1941-ben a *Szóstatisztika egymillió szótágot felölelő újságszövegek alapján* című másik könyve. A feldolgozott egymillió szövegszóban összesen 16.571 különböző szó fordul elő.

A gyakorisági szótárak készítésének nagy lökést adott a számítógépek megjelenése, hiszen a korábbi cédulázós módszer helyett a gépekkel már hatalmas szövegmennyiséget lehet gyorsan feldolgozni. A magyar számítógépes nyelvészet egyik első munkálata volt *A magyar nyelv szépprózai gyakorisági szótárának* elkészítése, amely hosszas huzavona után 1989-ben jelent meg az Akadémiai Kiadónál. A munka elhúzódsának oka az volt, hogy Kelemen József és Füredi Mihály szerkesztők sem látták előre a munka bonyolultságát. Mert csak felületes szemlélő gondolhatja, hogy a gép egy gombnyomásra összeállítja a betáplált szövegből a gyakorisági szótárt. Különösen a magyar nyelv esetében nehéz a gép dolga, hiszen meg kell tanítani, hogy a *lovak* szót a *ló* címszóhoz sorolja, a *nyarat* szót a *nyár* szóhoz. Ugyancsak meg kell tanítani, hogy az *asztalom*, *asztalunknál* stb. ragozott szóalakok az *asztal* szó előfordulásait gyarapítják. A gép számára pedig szinte megoldhatatlan feladat a *vár* (amelyik a hegy tetején áll) és a *vár* (Pista sokat vár Marira) főnév és melléknév különválasztása. A következő nyelvtanilag kétértelmű szóalakok is problémát okoznak a gépnek: *kutat*, *hullám*, *török*. Ezért aztán vidéki városok főiskolásainak száza kódolták a gép után a Kelemen-Füredi szótár készítésekor a feldolgozandó szöveget, rossz nyelvek szerint nem is mindig a legnagyobb szakértelemmel. Ebben a szótárban a leggyakoribb 3000 magyar szót adják közre.

Csirik János és Czachesz Erzsébet 1986-ban jelentették meg *Újságnyelvi gyakorisági szótárakat*, amelybe 14 akkori sajtótermék egy-egy száma szövegét dolgozták be az első betűtől az utolsóig. Az újságok sora a Családi laptól a Kisdobos és Népsporton át a Szabad Földig terjedt. Vizsgálatuk szerint az újságok összesen 201.000 szavát 25.800 különböző szó alkotta.

Napjainkban az MTA Nyelvtudományi Intézetében felépített, több mint 100 millió szavas számítógépes szövegtáraknak, a Magyar Nemzeti Szövegtárnak a gyakorisági szótárlistája már interneten is elérhető.

Hallgatás és beszéd között

Szvoren Edina 2010-es debütálása (*Pertu*) valódi kritikai sikert könyvelhetett el. Hónapok alatt elkaptokták a könyvesboltokból, ma sem hozzáférhető. Első kötete több mint biztató ígéret volt, ezért is várták olvasói, hogy beváltja-e ezt az ígéretet. Új könyvét, a *Nincs, és ne is legyen* című kötetet ugyanaz a szenvtelenség álcája mögé bújtatott empátia, finomra hangolt, aprólékos világérzékelés és szívfacsaró őszinteség jellemzi, mint korábbi írásait. A *Pertu* megjelenése idején mesélt a „másodikkönyvesek” félelmeiről, mondván: „Rosszabb elveszíteni a megbecsülést, mint el sem nyerni.” Ilyen röviddel a *Nincs, és ne is legyen* megjelenése után eloszlottak már a félelmei?

Furcsa, hogy akkoriban ilyesméről beszéltem. Ezek az aggodalmak igazából a *Nincs* összeállításakor erősödtek föl, de mostanra már nem nagyon foglalkoztatnak. Kívánom persze, hogy a könyv olvasókra leljen, nagyon is, de narcisztikus félelmek kevésbé kapcsolódnak hozzá. Egyébként számomra meglepő volt a *Pertu* fogadtatásakor, hogy a könyv a jelek szerint sokkal kevésbé vált le rólam, mint amennyire szeretném, vagy mint amennyire hangoztatom. Persze, továbbra is úgy gondolom, hogy az írás inkább távolító, mint bekebelező gesztus.

A jelenleg uralkodó prózadivat az akár regénnyé összeolvasható, összefüggő novellásköteteket preferálja. Az ön kötetei vállaltan nem ilyenek. Mennyire volt mégis szándék valamilyen egységesség megteremtése? Van-e valamilyen mozzanat, amely ön szerint – erősebben vagy lazábban, de – összefűzi e novellákat?

Novellákat írtam, nem kötetet. Ugyanakkor volt két ciklus-tervem, ennek a kötetben már csak a romjai találhatóak. Ha jól emlékszem, harmat vettem el a *Folthoz* kapcsolódó elbeszélések közül, így maradt kettő. A másik sorozatból, a jelenleginél eredetileg szintén több epizódot tartalmazó *Nincs, és ne is legyen*ből két írást dobtam el. Egyébként nem hiszem, hogy egy novelláskötetet a ciklikusságnak, motívumismétlődéseknek, szereplőazonosságoknak kellene összefűznie. Nem mintha ne lehetne a ciklikusságot is jól csinálni. Mindenesetre „a regénnyé összeolvasható novelláskötet” szerintem elsősorban a recepció és a könyvpiar divatja mintsem az íróké vagy a művéké – a nyilvánvaló kölcsönhatás ellenére is így gondolom.

Mindkét kötet jellemzője, hogy szembeötlően hiányzik belőlük a derű. Minél többet gondolkozom rajta, annál inkább igaznak vélem a tapasztalatot: a kortárs művészet egyik kiindulópontja – és ez nem csak az irodalomra igaz –, hogy valami nincs rendben, valami rosszul van, valami elromlott. Ön is ezt tételezi szinte minden írásában. Miért?

Számomra természetes, hogy egy műalkotás valósággra vonatkozása kihagyásokon alapul, tehát szükségszerűen torz. Sőt, azt hiszem, hogy ez a torzulás, ez a kimetszettség vagy határosság a hatóképességének a záloga. A mű teljességének illúziója számomra nem azt jelenti, hogy a mű az élet tükre, hanem hogy az olvasó képes lehet az írottak alapján elképzelni egy világot, amit az író voltaképp be sem

mutatott. Csak úgy csinált, mintha. Az is hat, amit elképzelünk. Zavarba jövök, ha a szereplőim fejére olvassák a valóságot. A könyv nem élet, és nem is akar az lenni. Íróként lemondok a teljességről – a regényíró is lemond, nemcsak a novellista –, lemondok a dimenziókról, az érzékszervi teljességről, e szűkítésekért cserébe viszont intenzitást, felfokozottságot nyerek. Remélhetőleg. A könyvekben körbejárhatóak, kézbe vehetőek a gondjaink. Még a kilátástalanságról szóló írásokban is több a perspektíva, mint abban a valóságban, mint amire vonatkoznak.

Magánemberként hisz abban, hogy az ember tud javítani helyzetén, le tudja küzdeni élethuzugságait, felül tud kerekedni a gyengeségein, ki tud lábalni a „valami rosszul van” helyzetéből? Ha íróként nem is feltétlenül, de Svzoren Edinaként lehetségesnek tartja a „megváltást”? Hiszek benne, hogy lehetséges. Hiszem, hogy tudom, és tudom, hogy hiszem. A megváltás talán túlzás – bár például ez a szerelmi kötődések legédesebb illúziója. Túlzás vagy illúzió? Nem mindegy, de nem tudom.

Szereplőit, történeteit tudatosan, felülről irányító, afféle „puppet master” írónak tartja magát, vagy inkább a belehelyezkedés az eszköze, aki hagyja, hogy a hőse személyiségének jellemzői szükségszerűen alakítsák a novellát? Abból ítélve, hogy legtöbb írását egyes szám, első személyben írja, inkább az utóbbira tippelnék.

Igen, inkább az utóbbi. De, ha folytathatom az allegóriát: nem marioettes vagyok, hanem kesztyűbábos.

Tudom, hogy furcsán hangzik a kérdés, de szereti ön a szereplőit? Elsőre természetesen azt mondom, igen. Persze minden szeretet, élő kapcsolat bonyolult, sok picit nem-szeretésből is áll. Esztétikai, helyesebben ipari, mesterségbeli kérdés, hogy az olvasót mivel lehet érdekeltté tenni, behúzni az olvasmányba. A rossz, a baljós, a negatív, a tragikus ábrázolása sokkal inkább alkalmas az írás tétjét felmutatni, mint az idill. A dinamikát éppen az adja, hogy – mesenyelven szólva – a jó, boldog, szép stb. fenyegetettségéről szólnunk, vagy épp ellenkezőleg, a rossz, csúnya, kilátástalan stb. helyzetekben mégis mutatózó fénysugarakról, vágyszerűről, lehetőségekről. Nekem inkább ez utóbbira áll rá a tollam, kétség kívül. Persze, elismerem, hogy a szereplőim reményei néha nem kevésbé tragikusak, mint az a helyzet, amiből kifelé kíváncsognak.

A kritika úgy üdvözölte önt, mint vérbeli „novellistát”, ami abból a szempontból kétségkívül igaz, hogy még nem írt regényt, és abból is, hogy egyelőre – legalábbis korábbi nyilatkozatai alapján – nem is gondolkodik rajta. Valami miatt a novella formájában találta meg az alkalmas kifejezési módot. Mit tud a novella, amit más nem? Ön szerint mi a jó novella legfontosabb összetevője?

Sokkal inkább az a kérdés, hogy mit tudok én a novellában, amit regényben, drámában, versben nem. A novella, az elbeszélés mindenestre azért testhez álló nekem, mert sokkal inkább képes rá, hogy

szereplővé tegye az elbeszélőt. Hogy tehát a szerző kevésbé legyen jelen. Legalábbis az a fajta próza, ami engem – egyelőre – foglalkoztat, talán ilyesféle alapokon áll. Nem biztos, hogy ez így marad, jelenleg változatosságra vágyom – és ha majd megunom, megint változatlanságra fogok...

Az Írók Boltjában tartott könyvbemutatón Reményi József Tamástól megtudtuk, hogy nem tombolt önben a kötetedűh, a kiadásra noszogatni kellett, és nagy szigorral állt ahhoz a kötet szerkesztéshez, hogy mi kerüljön bele, és mi nem. Valóban így volt, és ha igen, miért húzódozott eleinte, miért ez az aggályos megfontoltság? Maximalizmus?

Jó lenne, ha a maximalizmus volna a minimum. Fontos, hogy legyen valaki, aki azt mondja, ez rossz, ez jobb, ez szerintem közepes. A szerkesztés cenzúra, minden írónak szüksége van rá. Ha a szerkesztők nem mondanak időnként nemet, akkor én mondom, nem biztos, hogy jó pillanatban. Persze, vannak szerkesztők, akik mernek kritikusak lenni, ez alkalomadtán rossz érzés, ugyanakkor biztonságot ad. A legjobb lenne minden könyvet új szerzői név alatt, az olvasók, az irodalmárok kétkedő pillantásaitól övezve kiadni. Az egyik legfélelmetesebb dolog számomra, hogy egyszer a belső cenzorom elvesztheti a szigorúságát. Nem jó, ha írás közben nem kell leküzdeni semmiféle ellenállást – terjedelmi korlátokból adódót, az előállítás anyagi vonzataiból adódót, vagy akár politikai, társadalmi természetűt. Fontos, hogy lássam: ha csak két flekkem volna, mit mondanék el? És akkor inkább legyen két flekkem. Semmitől sem félek jobban, mint a híg, olcsó termékenységtől. Illetve dehogynem: a terméketlenségtől. Van egy nagyon vékony ösvény a hallgatás és a beszéd között, és elég nehéz megmaradni rajta.

A *Pertu* viszonylag késői pályakezddésnek számít, aminek köszönhe-

tően mellőzte az első kötetek gyermekbetegségeit. Milyen most a viszonya a régi szövegeihez, és az első kötet tapasztalata hogyan épült be a mostani gyűjtemény összeállításába?

Én inkább megfordítanám: a *Pertu*-nak nem azért volt viszonylag kevés gyerekbetegsége, mert későn indultam, hanem azért indultam későn, mert sokáig nem nőttem ki a gyermekbetegségeket. Apró, de fontos különbség. Közben mindvégig írással, olvasással, irodalommal foglalkoztam, tizenöt-hat éves korom óta szeretném, hogy írhassek. Régi írásokat egyébként nagyon ritkán olvasok újra, örülök, hogy nem kell velük foglalkoznom. Minden reggel – kivéve a tanítási napjaimat – félek, hogy milyenek fogom látni az előző napi adagot, épp elég ez is. De hogy a kérdésre is válaszoljak: mivel a *Pertu* esetében sem valamiféle kötetkoncepció írta a novellákat, nem igazán használtam fel a tapasztalataimat. Novellától novelláig élek, korszakhatárok kéthetente lehetnek. Ha ez a kötet mégis homogénnek tűnik, akkor az elsősorban a fiókban maradt műveknek köszönhető.

Szintén a könyvbemutatón tudtuk meg, hogy a *Nincs, és ne is legyen* borítóján szereplő festményhez ön ragaszkodott. Elárulná, hogy miért?

Talán félreérthetőek voltunk, épp ellenkezőleg. Mielőtt a képet láttam volna (Reményi József Tamás ajánlotta Lajta Gábor alkotását), puritán borítót szerettem volna. Túl sok a látvány, a látnivaló, sokkal figyelemfelkeltőbb manapság a látvány hiánya. Könyvön is. Az én szememet mindenesetre szinte vonzza, ha nincs mit néznie. Úgyhogy mindent szerettem volna a borítón, csak nem emberábrázolást. Aztán a kép szép lassan, illetve tulajdonképp nagyon is gyorsan meggyőzött arról, hogy a kötet tartalmának sok köze van a *Betekert karú nő* világához. Szeretem azt a fehér sávot.

A közös történetek az érdekesek

Évek óta külszolgálatot teljesítesz, a Balassi Intézet megbízásából a Szófia Egyetemen oktatsz a magyar kultúrát. Mi vonzott Bulgáriába, ilyen hosszú időre? Korábban az MTA könyvtárában dolgoztál, éles váltás mindenhogyan.

A negyedik tanévet töltöm itt, de nem is Bulgária volt a cél, hanem a lektori munka. Korábban több barátom és kollégám végigcsinált már egy-egy ciklust valahol Európában vagy épp Amerikában, netán a Távol-Keleten, és tőlük csak jót hallattam a rendszerről. Varázslatos feladat olyan külföldieknek, akik az első hetekben néha tényleg keverik Budapestet Bukaresttel, néhány év alatt megmutatni, mit jelent és mit nem jelent a magyarság, miből épül fel a magyar kultúra, azaz mit kaphatnak ők ettől az országtól és ettől a nyelvtől. Én magam irodalommal foglalkozom, tanítom, de sok nyelvórárt is tartok: közben tudatosulnak bennem a magyar nyelv lehetőségei és mélységei, amitől, azt hiszem, az irodalmat is jobban értem, és az egyes mondatok erejét is jobban értékelem. A két akadémiai könyvtárnak van egyébként egy közös bibliográfiai projektje, annak keretében jártam korábban Szófiában, és ez is segítette a döntésemet.

Irodalomkritikusként nyilván felmerült a kérdés elutazás előtt, utána, hogy ilyen messziről része tudsz-e maradni az élő irodalmi folyamatoknak. Mennyiben jelent mást nyolcszáz kilométerről követni az irodalmat, mint a belvárosból?

Nagyon jól látod: azt hittem, kritikusként nem is tudok majd megszólalni, mert nehezen jutnak el hozzám a könyvek, nincs könyvtár, és nincsenek beszélgetések a könyvekről. De aztán másként alakult: ma már e-mailen is megkaphatod a köteteket, a lapok mind elérhetőek online, így csak az egyébként nagyon fontos irodalmi pletykákból maradok ki, de ezt egy-egy hazalátogatásomkor igyekszem pótolni. Olyan, mintha vidéken, egy kisvárosban laknék: eljutnak hozzám az információk, de nincs személyes, mindennapi kapcsolat az irodalmi élettel, és így inkább csak követem az eseményeket, nem tudok elébük menni, és pláne nem tudom alakítani őket. Ennek egyébként a szerkesztői munkában látom nagyobb kárát, ott fontosabb tudni mindazt, ami a nyomtatott fórumokon még nem látszik: ki mivel foglalkozik, mit olvas, kivel vitázik. De azt hiszem, hosszabb távon nem lehet se a kritikáírást, se a folyóiratszerkesztést így csinálni, ez a négy-öt év, amit én Szófiában töltök, talán már kicsit sok is.

Bulgária más világnak tűnik Közép-Európából. Számomra a Balkán egyre inkább szabadságmetafora, egy kevésbé szabályozott, kevésbé offenzív környezetnek látta magát. Te hogyan éled meg?

Felszabadított? Lefojt?

Bulgária számomra is valami idegen, vad, kényelmetlen világnak ígérkezett, ahol rendetlenség, maffia-törvények és a kóbor

kutyák uralják a hétköznapokat. De aztán hamar rájöttem, hogy a bolgárok sok tekintetben európaibbak, mint a magyarok, de egyébként is sok olyasmit találtam, amit eltanulhatnánk tőlük. Hogy csak egyet mondjak, a nyelvoktatás színvonala három fényévvvel jár a miénk előtt. De ahogy mondd: szabadabb és vidámabb itt az élet, kevesebb a panasz-szó, holott az ország nagyon szegény, sokan elképesztően kis pénzből kénytelenek élni. Viszont nincs akkora társadalmi nyomás az embereken, nem kell minden szabály minden betűjét betartani, mert a tapasztalat azt mutatja, így ugyan kiszámíthatatlanabb, de mégis élhetőbb az élet.

Két hónappal ezelőtt, a Szófia Nemzetközi Könyvfesztiválon Magyarország volt a díszvendég, a szervezésben, a lebonyolításban többféle feladatot is vállaltál. Hogyan látod, milyenek a magyar irodalom esélyei Bulgáriában? Mi az, ami a honi literatúrából érdekes lehet Szófiában vagy a Fekete-tenger partján?

Ez igazán nagyszerű esemény volt, évtizede a legnagyobb magyar jelenlét a városban. Mindenfelé a magyar jelképekkel díszített könyv vásári palkátok voltak, és egy hétig minden napra jutott esemény: könyvbemutatók, koncertek, színházi bemutatók, kiállítás megnyitók. Egyre inkább úgy látszik, az efféle programoknak van értelme, azaz a csökkenő források koncentrálása, sok kis esemény helyett egy-egy kampányszerű program adja meg az áttörés lehetőségét. A magyar irodalom egyébként jó helyzetben van itt, hiszen Magyarországhoz még mindig nagyon pozitív emlékek és érzelmek tapadnak, az irodalmunk pedig negyven éve folyamatosan jelen van, sőt, a rendszerváltás után a fordítások száma még emelkedett is, jelenleg évi öt-hat magyar könyv jelenik meg bolgáruul. Úgy látom, a közös történetek, általában a történelmi témák érdeklik az ittenieket, illetve azok a könyvek, amelyek már a német vagy az angol nyelvterületen sikert arattak. Kertész Imre, Nádas Péter, Esterházy Péter művei elfogytak, de sikeres volt Dragomán György *A fehér királya* is. A mostani titkos favorit pedig Oravecz Imre kötete, az *1972. szeptember*, hiszen aki volt már szerelmes, az csalódott is, és aki csalódott már, az szeretni fogja ezt a könyvet.

Ragaszkodom a könyvekhez

Az eredeti tervek szerint a Márai-program évi egymilliárd forinttal gazdálkodhatott volna. Indulása pillanatában ez az összeg 800 millió forintra apadt, majd ténylegesen évi 400 millió forint lett belőle, s úgy tűnt, folytatás nélkül meg is szűnik. Hogy ez mégsem következett be, az annak köszönhető, hogy Ön elfogadta a könyvszakma kérését, és idén 200 millió forintos keretre tett javaslatot. Nem kevés ez az összeg, hogy a program beváltsa a hozzá fűzött reményeket és az értékes könyvekből valódi kínálatot biztosítson a könyvtárak számára? Arról nem is beszélve, hogy megfelelő kommunikáció híján a kötetek „rejtve” maradnak az olvasók előtt?

Az a véleményem, hogy jó kompromisszumot találtunk. Olyan könyvtámogatási rendszer felé tartunk, amely nagyobb részben orvosolja a programmal szemben megfogalmazott kifogásaimat és kritikáimat, azt, hogy olyan könyveket vásárolunk fel közpénzből a könyvtárak számára, amelyek megírását a kiadását egyszer már támogattunk adóforintokból. Ezt az érvelésemet a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) is elfogadta. Az új NKA-s támogatási rendszerben a kiadásra váró kéziratok támogatása is a korábbi Márai-programhoz hasonlít, azaz a támogatott kiadványokból példányokat kapunk meg, amelyek a közkönyvtárakba jutva szolgálják az olvasókat. Ennek fényében kell értékelni azt a 200 milliót, amiben megegyeztünk.

Nem kis gond a Márai-program esetében, hogy nem történik meg a kiadók határidőre történő kifizetése, s itt nem egy-két napról, hanem többszörösen módosított, több hónapos csúszásokról van szó.

A könyvkiadás finanszírozása bonyolult kérdés, amelyben a kulturális misszió és a gazdaságélénkítés szempontjai ötvöződnek.

A könyvkiadók többsége – az értékes, minőségi könyveket megje-

lentető kiadók java része is – profitot termel. Szem előtt kell tartanunk azt is, hogy az ágazat támogatására fordított összegek jelentős része a nyomdaiparba kerül, ott költik el. Ha gazdaság-élénkítésként fogjuk fel a kérdést, akkor az a Nemzetgazdasági Minisztériumra (NGM) tartozik. A kulturális tárca egyetlen dologban vesz részt, aminek bizonyos értelemben a gazdasághoz is van köze, ez pedig a

könyvszakmai hitelprogram. Örömmel mondhatom, hogy az ideai támogatási keretet már alá is írtam – 2013-ban 25 millió forintot tudunk fordítani erre a célra a költségvetésből –, így nincs akadálya a pályázat meghirdetésének.

Ha kulturális misszióként fogjuk fel a kiadványok támogatását, akkor az a kérdés, hogy a jelenlegi körülmények között mennyi pénzünk van a magyar kiadványok megsegítésére, van-e költségvetési fedezet a Márai-programra. A probléma az, hogy eredetileg sem volt rá plusz pénz.

A kiadók késedelmes kifizetésével kapcsolatban azt tudom mondani, hogy a Könyvtárellátó Kft. (KELLO) egy szocialista vállalat maradványain létrejött állami cég, amelynek korábbi menedzsmentje nem tudott megbirkózni a feladatokkal. A közelmúltban történt vezetőváltással lehetősége van a Könyvtárellátónak, hogy dinamizálja a tevékenységét, és azt a biztos piacot, amit a többségében önkormányzati fenntartású könyvtárak jelentenek, olyan módon szervezze meg, hogy valóban nyereséges legyen, ne küszködjön folyamatosan likviditási problémákkal. Szerintem óriási gond az is, hogy a bizományos rendszerben nincsenek szabályozva a fizetési határidők, így azok sokszor száznyolcvan naposak és ráadásul csak a bizományos elszámolástól ketyegnek a határidők. Emiatt a kiadványgyártóknak gyakran egy-két évig benne áll a pénzük egy kiadványban, mire az megtérül. Valóban gond az, hogy a KELLO is tartozik a piaci szereplőknek, de a kiadók fele megjelenő hatalmas mértékű tartozást, sőt körbetartozást nem lehet kizárólag az állami cég nyakába varrni. Nagyon sokat segíthet a Könyvtárellátó likviditási problémáin, ha sikerül megoldaniuk az általános- és középiskolai tankönyvellátást. Ha jól gazdálkodnak, a céget két-három év alatt rendbe lehet tenni, akkor is, ha a könyvpiac folyamatosan zsugorodik, amit sajnos a Márai-program sem tud megállítani. Én minden olyan programmal egyetértek, amely az olvasáskultúránkat erősíti és olvasásra nevel. Gondolok itt a Supka Géza Alapítvány és a Magyar Lapkiadók Egyesülete most indult közös olvasásnépszerűsítő programjára (*Te is ol-*

vasol, ugye?), vagy arra, amelyet a Gárdonyi-év alkalmából államtitkárságunk dolgoz ki. De a kereskedelem problémáit ezek nem fogják megoldani.

Örömteli ugyanakkor, hogy több éves kihagyás után idén 100 millió forint támogatásban részesülhetnek pályázat útján a szakkönyvkiadásban érdekelt kiadók. A kulturális kormányzat részéről van szándék arra, hogy ezt az összeget tovább növelje?

A szakkönyvkiadás támogatása túlmutat az előzőekben vázolt problémákon, mert nyelvpolitikai és nemzetstratégiai dimenziója is van. Nyelvünk megmaradása szempontjából alapvető fontosságú, hogy képes legyen folyamatosan megújulni, hogy alkalmas legyen valamennyi tudományterület magyar nyelvű művelésére. Ezért lényeges, hogy minden tudományterületen jelenjenek meg magyar nyelven írt könyvek, melyek aztán később kiadhatók elektronikus formában is, de fontos, hogy a változó tudománnyal együtt alakuló tudományos nyelv is fejlődjön. Ha ez nem történik meg, akkor egy idő után mindenki angolul fog publikálni, s ha bizonyos tudományterületek publikációihoz már csak angolul lehet hozzáférni, akkor a felsőoktatás nyelve is előbb-utóbb angolra fog változni. Ez a folyamat a skandináv országokban, vagy a balti államokban már részben lejátszódott; nem szabad megengedni, hogy nálunk is bekövetkezzék. Ez természetesen nem mond ellent annak, hogy színvonalas nyelvoktatás legyen Magyarországon, ennek magam is híve vagyok.

Úgy tudom, hogy a könyvszakma számára égetően fontos kötött ár törvény végre az országgyűlés asztalára kerül. Meg tudja erősíteni ezt az információt?

Igen. Ebben a félévben tervezzük bevinni a kormány elé. Azt gondolom, hogy ha a magyar online piacon az Amazon.com megjelenésre készül, akkor mindenképpen szükség lesz arra, hogy ebbe az irányba mozduljunk. Azzal együtt, hogy tudjuk: a piaci folyamatokba csak bizonyos szintig lehet beavatkozni.

Ugyancsak nagyon fontos kérdés a kiadványgyártók számára, hogy legféltebb kincseikkel, a szerzői jogaikkal ne lehessen visszaélni. Internetes világunkban azonban naponta fordulnak elő jogsértések, melyekkel szemben a kiadók szinte tehetetlenek. Tervez például az illegális letöltések ellen keményebb jogi környezet megalakításával fellépni a kulturális tárca?

Pont tegnap értesítettek, hogy egy korábban általam szerkesztett könyv is fenn van engedély nélkül az interneten, és azt kérdezték, mit javasolok. Azt mondtam, hogy azonnal tegyenek feljelentést a rendőrségen, másrészt jelentsék az MKKE-nek, hogy a könyvszakmai egyesülésnek is legyen tudomása a történetekről. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Tanácsa, amelynek magam is tagja vagyok, most fog foglalkozni a kérdéssel, javaslatokat fogalmazva meg a jogalkotás és a büntetőjogi eljárás számára.

Amikor két-három év elteltével, valamilyen OCR programmal kezelhető szövegváltozatban teszik fel a könyveket, az utánnymott példányokat lehetetlen eladni. Szerintem nem feltétlenül a jogszabályokkal van gond. Gyakran tapasztalom azt, hogy nem is foglalkoznak ilyen esetekkel a kiadók. De a szerzők egy része sem törődik vele, azt gondolják, az jó dolog, hogy a könyv fenn van a neten, mert nagyobb publicitást kap a munkájuk. A kiadónak nagyon szí-

gorúan kellene rögzíteniük a szerződéseikben, hogy ameddig egy könyv kiadási joga náluk van, addig semmilyen formában nem járulnak hozzá az elektronikus publikálásához. Nekem számos könyvem van fenn a Magyar Elektronikus Könyvtárban, de mind akkor kerültek fel, amikor a boltokban már elfogytak. Úgy láttuk, több példányt nyomtatott formában nem fogunk tudni eladni. Vagy azért vállaltuk a kereskedelmi veszteség kockázatát, mert szeretnénk volna, hogy a kultúrpolitikai könyveim mindenki számára hozzáférhetővé váljanak.

[A gond legtöbbször akkor keletkezik, ha a könyveket idegenek teszik elektronikusan elérhetővé az interneten, ráadásul külföldi szervereken.](#)

Ez a kérdés nagyon messzire vezet. Gondoljunk például a Kuruc.info esetére: a miniszterelnök úr a parlamentben – ha jól emlékszem, egy interpellációra adott válaszában – elmondta, hogy többször is kérték az amerikaiaktól, hogy szüntessék meg a hírportál működését, de mégsem történt semmi. Sajnos a könyvészet mögött nincs olyan nagyságrendű pénz, mint a zene vagy a filmes terület mögött. Ha például egy filmmel százmilliókat keresnek dollárban, akkor megfizethető az a profi jogászi, adminisztrációs és technikai kapacitás, amellyel az egész folyamatot tudják monitorozni, és ennek köszönhetően le tudják szedni a kalóz filmeket a netről. A mi ágazatunkban, főleg Magyarországon, nincsen meg az a tőke, amely ezen a téren segítené a bűnüldözés munkáját.

[Az elmúlt hetekben felröppentek olyan hírek, hogy a nyomtatott könyvek 5%-os áfáját felemlik. Valóban fontolgat ilyen lépést a kormány?](#)

Nem tudunk arról, hogy a Nemzetgazdasági Minisztériumban lenne olyan háttéranyag, amely a könyvek áfájának az emelését javasolná. Szerintem ez egyáltalán nem lenne indokolt. A piac nem olyan nagy, hogy ebből jelentős bevételnövekedés származna a költségvetésben, az olvasók ugyanakkor nagyon megéreznék a pénztárcájukon, ha a könyvek áfája 5%-ról 27%-ra emelkedne. Ha pedig a kiadók nem címkézik át a könyvek árát, akkor nekik kell elszenvedniük ezt a veszteséget. Ezért vallom, hogy az 5%-os áfát meg kell tartani a könyvkiadásban; ha zsugorodik is a piac, legalább ilyen módon segíthetjük ezt az ágazatot.

[Van esély arra, hogy a digitális könyvek áfája is 5%-ra mérséklődjön?](#) Míg a hangoskönyvek esetében sikerült kiharcolnom a csökkentést, itt nem. Van egy jogértelmezési vita, ami miatt még nem tudunk megegyezni az NGM-mel, s szerintem rövid időn belül ez nem is várható, mivel . egy európai uniós direktíva miatt az e-könyv elektronikus szolgáltatásnak minősül, s ezért nem eshet kedvezményes áfakulcs alá. Egyébként ebben az MKKE is segítette a munkámat, annak örülök, hogy legalább a hangoskönyvek esetében sikeresek voltunk.

[Az elmúlt években a könyvszakma nagyobb rendezvényei – Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál, Ünnepi Könyvhét, a Frankfurti Könyvvásár magyar standja és programjai – nem, vagy csak részben támogatásban részesültek. Mi várható ezen a téren?](#)

A Balassi Intézet idén is százmillió forint pályázati támogatást kap a Publishing Hungary program megvalósítására. Nyitottak vagyunk arra, hogy a könyvszakma egyetlen reprezentatív szervezetével, az

MKKE-vel kiegyensúlyozott, jó viszonyt ápoljunk. A külföldi könyvvásárok szervezésekor arra törekszünk, hogy partneri együttgondolkodás jegyében döntsünk a meghívandó vendégekről és a viszontmeghívásokról. Tisztában vagyunk azzal is, hogy a nemzetközi könyvvásárokon való részvételünk elsősorban az egyesülés sok évtizedes munkájának a gyümölcse. Sokszor anyagi okok nem tették lehetővé, hogy Magyarország ott legyen ezeken a vásárokon, s elfogadja a díszvendég címet. Mostantól minden meghívásnak eleget tudunk tenni Szentpétervártól Párizsig, amire eddig nem volt példa. Éppen ezért azt is célszerűnek gondolom, hogy a Publishing Hungary kapcsolódjon be a könyvfesztivál szervezésébe is.

Az Ünnepi Könyvhét más kérdés. A magyar szépirodalom és könyvkultúra legnagyobb ünnepe speciálisan belföldi könyvünneppel, amely, ellentétben a könyvvásárral, sajátos logikára épül, és sokkal kisebb a piaci szerepe. Nagyon fontosnak tartom, hogy a minőségi könyveket megjelentető kis magyar kiadók részt tudjanak venni rajta. Ebben az MKKE mint a rendezvény szervezője régóta partner, viszont – mint tíz éve a könyvhéten dedikáló szerző – azt javaslom, változtassuk meg a támogatási rendszert. Segítsük direkt támogatással a könyvkiadók megjelenését a könyvhéten, de úgy, hogy közben a 84 éves hagyománnyal rendelkező Ünnepi Könyvhét és az azt szervező MKKE se járjon rosszul. Azaz a könyvkiadók pályázhatnak a standbérleti díjra, amit az MKKE-nek kifizetve az egyesülés is hozzájut a tervezett bevételéhez.

[Mit gondol, miként változik a könyvek jövőbeni szerepe?](#)

A könyvekhez ragaszkodom. A könyvben sokkal nagyobb kifizetési lehetőséget látok, mint a nyomtatott sajtótermékekben, beleértve az irodalmi, művészeti sajtótermékeket is. Azért, mert egy jól érzékelhető tendencia azt mutatja, hogy az irodalmi folyóiratokból szépen kikopnak a folytatásos regényközlések, miközben ez például a Nyugatban még evidencia volt: Móricztól Kassáig minden fontos regényt részletekben leközltek. Az írók is úgy érzik, egy könyv megjelenése sokkal nagyobb esemény, sokkal nagyobb presztízs, mint folyóiratban megjelenni. Ezen kívül szakmai értelemben is van fantázia a könyvben, hiszen az mégiscsak egy olyan dolog, amit az ember elvisz magával, ha utazik, vagy este az éjjeliszekrényre teszi. Más műfaj, mint a lapolvasás. Magam újságot, cikket, dolgozatot, elemzést ma már szinte csak képernyőn olvasok, most mondtam le például az utolsó nyomtatott napilapelőfizetésemet. A folyóirat-kultúra támogatását át kell gondolni. Véleményem szerint egy sor papír alapon megjelenő irodalmi és művészeti folyóiratnak ahhoz kell adni támogatást, hogy átálljon online felületre, és kizárólag így jelenjen meg. Azt szorgalmazom továbbá, hogy a nyomtatott folyóirat-kultúra egészét digitalizáljuk és tegyük közzé. A kulturális államtitkárság és a Nemzeti Kulturális Alap nem szociális alapon kell, hogy ossza a pénzt. És ráadásul nem is a régi érdemek jogán, hanem azon a jogon, hogy ma életképes-e az, amit támogat. Megtalálja-e a közönségét és alkalmas fórum-e arra, hogy értékeket juttasson el az olvasóhoz. Az összes szerkesztő barátom haragszik rám, ha ilyeneket mondok, de addig fogom mondani, amíg egyszer ők is belátják: nem lehet fenntartani azt a folyóirat-támogatási rendszert, ami most van.

Az agresszió, az valami más

Az elmúlt évtizedben egyre gyakrabban jelenik meg mindennapi életünkben is az erőszak: az egymással történő kommunikációnktól (ott is, ahol régebben elképzelhetetlen lett volna, például diáktanár viszonyban) a médián át (karikákkal védik, és mégsem védik meg gyermekeinket) a családig. Vagy csak mi érezzük a folyamatot fenyegetően erősödőnek?

Valóban, az erőszak mostanában mintha nyíltabban jelenne meg, mint régen. De nehogy összetévezzük az erőszakot a durvasággal! Voltaképpen inkább a durvaság az, amit nap, mint nap látunk, tapasztalunk. A tömegembereknek köszönhető, akik elszaporodtak körülöttünk. Meg köszönhető a rosszul értelmezett toleranciának és a gyengekező nevelésnek. Egyik jellemzőjük a tömegembereknek az, hogy bármilyen kis vagy nagy konfliktust és frusztrációt csakis ordítással, ütéssel, gorombasággal bírnak kezelni. Az agresszió az valami más! Egyszerűen mondván: erőforrás. Önmagában és lényegileg se jó, se rossz, hanem adottság, mint például a vérmérséklet vagy a bőrszín. Túlzó egyoldalúság és hiba az agressziót kizárólag negatívnak tartani, ahogyan a közfelfogás, de olykor még a pszichológia is teszi.

Az agresszióról és a sikerkereső emberrel kapcsolatban nem instant megoldásokat kínál arra, hogyan ne legyünk – mi, vagy a környezetünk – agresszívek, hanem egyféle (kultúr)történeti áttekintést is nyújt, segít folyamatokat (át)látni. Merít Cicerótól és Jungtól, megmutatja, hogy Rómában és a Gulágon miként jelentkezett, példákat hoz a művészetből Vörösmartytól Felliniig – bámulatosan széles ismeretanyag! Mintha mostanában az ismeretterjesztő, a problémafelvető írások elképzelhetetlenek lennének kulturális ínyencségek nélkül, egyszerűen igényeljük olvasóként az érdekeségeket, az ínyencségek, a kisbetűs részeket, a „kukkolást”, az olvassmányosságot. Könnyednek tűnik, pedig valójában rengeteg a háttérmunka. Miért ezt a módszert választotta, miközben talán egyszerűbb lett volna „csupán” lejegyezni a saját pszichológusi praxisában megforduló, a témához kapcsolódó eseteket?

Ha beleágyazzuk a mondandóinkat szórakoztató és olvassmányos közegbe, akkor könnyebben felfogható még az olykor száraz igazság is. Az én ismeretterjesztő és pszichológiai jellegű könyveimet nagyon sokan olvassák, hála Istennek. Boldog lennék, ha minél több olvasó elfogadná, hogy a *motiváció* és a *cél* teszi pozitívvá az agressziókat. Megvédeni gyerekeinket, magunkat, családjunkat, hazánkat – csak jóssággal és engedékenységgel nem lehet! Elegánsan visszautasítani baromságokat, de elvállalni tisztességes eszméket –, ehhez olykor kifejezetten agresszív beállítódásra van szükség. Mint ahogyan ahhoz is, hogy az európai értékrendet (jószág, becsület, igazságosság, az emberi méltóság tisztelete és így tovább) ne hagyjuk elporladni. Máskülönben azért is használtam sok művelődéstörténeti anyagot Vörösmartytól Felliniig, Nérótól Jungig, hogy szórakoztassam magamat írás közben. Szerintem az író hangulata – unalma, derűje, dühe – átsugárzik az olvasóra.

*Nem először foglalkozik a sikerrel, a sikerkereső embertípusokkal sem, hiszen 1986-ban megjelent a *Ki tudja, mi a siker?* című könyve több aspektusból is körbejárta már a témát. Mit kellett felülírnia, aktualizálnia az elmúlt huszonhat év drasztikusan megváltozott, felgyorsult, sikerorientált világa miatt?*

A világ mindig is sikerorientált volt, mindig voltak, akik kapkodva, gyorsan törtek sikerre, de ezt titkolták, egy kicsit szégyellték mohóságukat. És voltak, akik megfontoltan, hosszú távon gondolkodtak

és lassabban léptek. A különbséget inkább abban látom, hogy so-
 kan most harsányabban, feltűnősködve, több magamutogatással,
 mondhatni közönségesebb stílussal hajtanak a sikerre. De ma is
 vannak, nem kevesen, aki komoly, nagyszerű értékeket hoznak létre,
 csodálatos eredményeket produkálnak, bensőséges csendben alig
 láthatóan teszik a dolgukat. Ismét a tömegembereket kell megemlí-
 tenem, ők a sikerre kiéhezettek, akik őrlítő harsánysággal azt a lát-
 szatot keltik, mintha drasztikusan más lenne a világ. Valóban más,
 de *csak a felszínen!*

Magam a *Ki tudja, mi a siker?* című könyvemben, amit huszon-
 hat évvel ezelőtt írtam, az egyik típusú, a látható és külsőséges si-
 kert Asta Nilsen híres színésznő példájával illusztráltam. Kiemeltem
 egy másféle sikert is, Romain Roland regényalakját, Colas Bregnot,
 aki roppant csapások között is talpon maradt. Végül a középkori kó-
 dexmásoló apácák *évszázadokra szóló igazi szellemi* sikerét említet-
 tem. Teljesítményük a mai napig érték. Nem kellett semmit sem felül-
 írnom, amit ebben a régi könyvemben mondtam. Az értékek ugyan-
 azok, csak ma a felszín közönséges, ordibál és túlzottan az előtérbe
 tolakszik.

Erőszakos lelkek – sikeres emberek. Fejlesztőcím, amely mellbe
 vágja az olvasót. Félrekapcsolunk az értelmezésnél, mintha az erő-
 szak is, a siker is csak egyféle lehetne. Pejoratív jelentés kapcsoló-
 dik a sikerhez, amit inkább szégyellnivalóként élünk meg. Miköz-
 ben bármerre nézünk, sikertelenség-frusztrálta embereket látunk.
 A sikeres mintha a tökéletes szinonimája lenne – a tökéletesnek
 pedig az élet minden terüle-
 tén jelen kellene lennie. Ez
 pedig valóban félelmetes:
 szorongunk, hogy meg tu-
 dunk-e felelni, a sikerkerülő
 ordibál bennünk. Le lehet
 ezeket lerombolni? Van va-
 lós, tartós siker, vagy itt is lé-
 tező fogalom a jójé hatás?

Az emberi lélek eleve erősza-
 kos, erős, az agressziós kész-
 tetés velünk születik, és ez így
 van jól. Aki megfelelően keze-
 li önmagában ezt az erőfor-
 rást, illetve adottságot, az

megfinomítja, átszellemíti, szaknyelven mondva: *szublimálja* az ag-
 reszióját. Konstruktívan, alkotó módon használja, átcsatornázza cél-
 tudatos cselekvéseibe, tetteibe és szabályok között kiélheti, haszno-
 san elégetheti az erejét. A sportok jó lehetőségek a szublimálásra.
 De minden más tetre felhasználható. Európa katedrálisai, hídjai, iro-
 dalma, technikai csodái sehol se lennének, ha az európai ember
 nem szublimálná konstruktívvá agresszióját. Tehát az a fejezetcím,
 hogy *Erőszakos lelkek – sikeres emberek* szándékosan kihívó egy
 kicsit. Ébredjünk már fel! Átfinomított agresszió nélkül nincs siker!
 De a sikert mindenki értelmezze úgy, ahogyan azt saját kidolgozott
 értékrendje diktálja.

*Mint archetípusokat, három sajátos karakteres példát mutat be: az
 ökölvívót (Mike Tyson), a híres spanyol apácát (Ávilai Szent Teréz)
 és az angol hercegnőt (Lady Diana). Ismert személyiségek, jelen-
 ségek, világosak a párhuzamok a középkorú olvasónak is, és a ka-
 maszoknak is – ezt a könyvét gimnazisták kezébe lehetne, kellene
 adni (akár a *Ki vagy te? – Önismereti könyv önjáró fiataloknak* című
 kötetével összecsomagolva). A könyv megírásakor gondolt olvasói
 célközönségre?*

A három említett figura: a bokszoló, az apáca és a hercegnő világo-
 san példázza, hogy mindenki a saját értékrendjének keretét használ-
 va csatornázza be, illetve szublimálhatja agresszióját. És így hoz lét-
 re nagyot. Bizonyos kicsiszolt, megfegyverezett erőszak nélkül ez
 nem valósulhat meg. Az én célközönségem elsősorban az az em-
 ber, aki hajlandó a lelkével, a személyiséggel értelmesen foglalkoz-
 ni, aki bízik abban, hogy a frusztrációi által felkeltett agresszióját
 konstruktívan tudja majd felhasználni.

Siker, félelmek, megfelelni vágyás
 – kiváló hívószavak egy
 problémaérzékeny ifjúsági regény-
 hez is. Annyiféleképpen járta már
 körbe a korosztályt és a témát, a
 műfaj amúgy sem idegen öntől,
 nem készül regénnyel? Igény len-
 ne rá...

Köszönöm az ötletet, igazán inspirá-
 ló! Bár én azt hiszem, az ifjaknak ma
 inkább az értékrendjük felépítésére,
 kicsiszolására lenne nagyobb szük-
 ségük!

ÉLET ÉS ●
IRODALOM

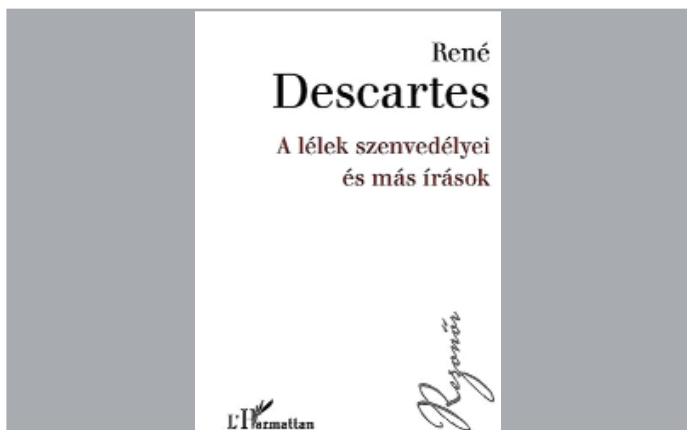
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kedvezményes előfizetési díj 1 évre 18 000 Ft
 Megrendelhető a szerkesztőségben
 (1089 Bp., Rezső tér 15.)
 Telefon: 210-5149, 210-5159
 Fax: 303-9241, e-mail: es@es.hu

AMI A CÍME.

Megjelenik minden pénteken!

Keresse az újságárusoknál
 vagy fizessen elő!

A mechanisztikus világkép és az erkölcsstan

Descartes halála (1650) előtt nagyjából egy évvel fejezte be utolsó, még életében megjelent művét, a *Lélek szenvedélyeit*. A filozófus ezen írása az első, ugyanakkor egyetlen rendszeres morál-filozófiai művének tekinthető. Descartes a *Lélek szenvedélyeinek* megírása előtt többször maga utalt rá, hogy a filozófia rendszerén belül kitüntetett pozíciót szán egy még kidolgozandó erkölcs-tannak.

Már az *Értekezés a módszerről* harmadik fejezetében arról beszél: igaz ugyan, hogy a következetes kételkedés, azaz a gondolkodás alapjainak felkutatása érdekében „le kell rontanunk” összes eddigi bizonyosságainkat, de emellett óhatatlanul szükségünk van etikai elvekre, még akkor is, ha ezek ideiglenesnek tűnhetnek számunkra. Hiszen végtére is cselekednünk kell, és a boldogságra törekszünk akkor is, mikor értelmünk a legnagyobb kétségek között hánykódik. S mikor az új filozófia talapzata és törzse szilárdan áll, akkor, – írja már az *Alapelvekben* – az erkölcsstan lesz a „bölcesség legvégső foka”.

A karteziánus filozófia egyik saroktétele a testnek, mint elsődlegesen kiterjedéssel rendelkező, és a léleknek, mint elsődlegesen gondolkodással rendelkező szubsztanciáknak a szigorú szétválasztása. Ebben a kontextusban a szenvedély éppen e kettő kölcsönhatásának a kérdését veti fel. Mert azt természetesen Descartes is elismeri, hogy sok esetben szenvedélyek irányítanak minket, s azért vannak szenvedélyeink, mert testünk van. Emellett Descartes világossá teszi, hogy a szenvedély a lélekhez tartozik, a lélek „gondolatainak” egy fajtája, a lélek habitusa. Ebből az is következik, – mivel Descartes szerint csak az embernek van lelke (az állatokat gépek-

nek tekintette) – hogy csak az ember jellemzője az, hogy szenvedélyekkel bír. A vizsgálódás egyik legfőbb célja bemutatni, hogy a test mechanizmusai milyen módon keltik fel a lélek szenvedélyeit. Descartes hat alapvető szenvedélyt különböztet meg: a csodálkozást, a szeretetet, a gyűlöletet, a vágyat, az örömet és a bánatot. A testnek és a léleknek a kölcsönhatása szempontjából a legfontosabb szerv az agy közepén található tobozmirigy, amely a lélek székhelye a testben, s amelynek pórusain keresztül az életszellemekek – nagyon apró, mozgó anyagi részecskék – kapcsolatot létesítenek a testi szervezettel, a vérkeringés, az érzékszervek, az izmok, és a lélek között. A mai olvasó számára talán ezek a szövegnek leginkább nehézkes részei, mivel a modern orvostudomány szemszögéből az érintett fejtegetések inkább csak tudománytörténeti jelentőséggel bírhatnak. Nem így a metafizika szemszögéből. Descartes ezekben a részekben „próbálja” leküzdeni azt a problémát, amely a két szubsztancia radikális szétválasztásából adódik. Nevezetesen, ha a lélek nem rendelkezik kiterjedéssel, akkor igencsak fogas kérdés, hogy mégis hogyan hathat rá egy kiterjedéssel rendelkező test. A későbbiek fényében úgy tűnik, hogy Descartes megoldása itt egyáltalán nem kielégítő. A *Lélek szenvedélyei* jelen kiadásában helyet kapó két további szövegrészlet Spinozától és Malebranche-tól, éppen ezzel a kérdéssel foglalkozik. Továbbhaladva azonban kibontakozik az értekezés morálfilozófiai oldala is. A szenvedélyekkel kapcsolatban az a legfontosabb – mondja Descartes – hogy belássuk, mi a lélek igazi sajátja, mi az, ami felett feltétlen uralommal rendelkezik? S ezután a lélek szenvedélyeit is abból a szempontból kell megítélni, hogy hozzájárulnak-e ehhez a felismeréshez, belátáshoz, hogy segítenek e hozzászoktatni a testet a lélek ezen ismeretéhez vagy sem. Descartes szerint a léleknek legelőször is a döntései felett van uralma, vagyis a szabad akaratunk az, amely Istenhez hasonlónak tesz minket. Így, mintegy a szenvedélyek lépcsőjén, amely a csodálkozással kezdődik, mely az értelmi megismerésre ösztönöz, a becsüléssel folytatódik, amely az igazságot értékeli, s a szeretetben szilárdul meg, mely hozzáköt minket azokhoz a dolgokhoz, amelyeket igazán akarnunk kellene, a nemeslelkűség eszményéhez érkeznünk meg, amely tulajdonképpen Descartes erkölcsstanának összegzése, s amely így „nem más, mint az erény tökéletes követése.”

Fontos itt megjegyezni, hogy Descartes szóban forgó írását nem is olyan régen, 1994-ben kiadták már magyarul, (ford.: Dékány András) a mostani fordítás a korábbi átdolgozása. Úgy ítélem meg, hogy érthetőség szempontjából valamivel többet nyújt az új fordítás, ezen kívül a könyvben a *Lélek szenvedélyei* mellett helyet kaptak olyan, más korabeli szerzők tollából származó írások is, melyek segítenek kontextusba helyezni Descartes művét. A könyvet, a filozófiával foglalkozókon kívül merem ajánlani azoknak, akik különösképpen érdeklődnek napjaink metafizikai problémái iránt, (legfőképpen test és elme viszonyára gondolok), és azoknak, akiket általában érdekel, hogyan lehetséges (vagy nem lehetséges) összeegyeztetni a mechanisztikus világképet egy erkölcsstannal. (*René Descartes: A lélek szenvedélyei és más írások*; [ford.: Dékány András fordításának felhasználásával, Boros Gábor, Gulyás Péter.; Bev. tan.: Boros Gábor] L'Harmattan; Budapest. 2012. 218 oldal. 2500 Ft)

Tanítani lehetne

Kásás Tamás. Akit nem érdekel különösebben a sport, gyaníthatóan még az is pontosan tudja, hogy – minden túlzás nélkül – a valaha élt egyik legnagyobb vízilabdázóról van szó. Aki pedig pólófüggő, bizonyára kívülről fújja, hogy Kása háromszoros olimpiai, kétszeres Európa- és egyszeres világbajnok; mellékesen az Euroligát is megnyerte olasz klubcsapataival, mégpedig öt alkalommal. Sőt, a rajongók nyilván mindennel tisztában vannak, így az egyéni címekkel is: azzal, hogy az „angyalarcú strici” – ahogy egykori edzője, Kemény Ferenc nevezte a játékost – 2000-ben és 2001-ben is a világ legjobb játékosa lett, 2010-ben pedig az évtized vízilabdázója címet nyerte el a Nemzetközi Vízilabda Szövetségtől (FINA).

Furcsálkodhatnánk, miért is van szükség erre a könyvre. Azt is gondolhatnánk, hogy egy ennyire népszerű világklassziszról minden érdekeset megírtak már – ám ez messze nem igaz. És hogy ez így van, az főképp magának Kásásnak köszönhető, visszahúzódó természetének, annak, hogy gyűlöli a felhajtást. Aktív játékosként is csak akkor nyilatkozott, amikor muszáj volt. Sosem kereste a média kegyeit. Most sem magától tárulkozott ki. Az az M. Kiss Csaba kereste meg őt, akit pedig újságíróként, televíziós műsorvezetőként, szerkesztőként ismerhetünk korábbról. Ő akart könyvet írni Kásásról. És mivel a megkérdezett fél rábólintott, interjúkat készítették – hogy aztán végül ne egy szimpla kérdezz-felelek legyen a könyv, hanem M. Kiss írja meg egyes szám első személyben az életrajzot, beleélve magát az elmeséltekbe, s egy speciális habitusba.

Az apropót a pályafutás közelgő lezárása adta, tehát egyfajta számvetésként is olvasható a fekete-fehér, viszonylag apró fotókkal illusztrált könyv, amely egy „Előjáték”-ból és öt fejezetből áll. A végéről indulunk, az utolsó meccs előtti pillanatoktól, amikor az ötödik helyért száll harcba a londoni olimpián a válogatott. Az első fejezet is inkább az olimpiáról szól, kevésbé a magánemberről; a második a gyermek- és ifjúkoráról; a harmadik főként a civil Kásásról, a nőkhöz fűződő viszonyáról; a negyedik a 2012-es olimpia előzményeiről; az ötödik pedig magáról az olimpiáról. Ebből a felsorolásból is látható, hogy a magánemberről és a sportolóról egyaránt – mert egy élsportolónál a kettő nem igazán szétválasztható. Így aztán még akkor sem hánytorgathatjuk fel, hogy ezerszer hallott és látott részletek is előtérbe kerülnek, ha igaz is, hogy sokkal izgalmasabbak a Kásás

jellemének domináns jegyeire rávilágító részek.

A nem lineáris történetben egy olyan ifjút láthatunk, aki többek közt a gyerekkori költözések (a helyszínek: Buda, Tatabánya, Ausztrália, Szicília) hatására gátlásossá válik. Tökéletesen kirajzolódik, mitől lesz Kásás kissé bizalmatlan, befelé forduló. Olvashatunk az önmagát későn érőként definiáló férfi szerelmeiről is. Megtudhatjuk, hogy allergiás az uszodák vizében lévő klórra (!), alvajáró, tömegiszonyos. Mint ahogy azt is, milyen fizikális fájdalmai vannak már a vízilabdázás miatt. Izgalmas, ahogy Vindisch Ferentől kezdve Kemény Dénesig bezáróan az edzőiről beszél; vagy ahogy az olasz mentalitásról ír, és az imádott Nápolyról, amit teljesen az otthonának érzett. Talán a legizgalmasabb és -őszintébb az, amikor arról beszél: egy élsportoló élete milyen monoton, gépies, unalmas; és milyen nehéz ezt az életformát bárkinek is tolerálnia. Kásás bevallja, hogy ő bizonyos értelemben lusta, önsajnáltató – nem kendőzi el tehát a negatív tulajdonságait sem. Viszont nem is álszerénykedik, tisztában van a saját képességeivel, kiemelkedő talentumával, és ez is jó.

Miközben az életéről mesél, természetesen újra és újra előtérbe kerül, mi okozhatta a londoni kudarcot. Erre ígér magyarázatot a könyv már a bevezetőben is. És aztán nincs is hiány az önanalízisben. Kásás lusta, a sikertől jóllakott játékosokról beszél, köztük magát is említve: mert bár szeretne mindig nyerni, azt azért elismeri, hogy ennyi cím után nehéz az embernek új motivációt találnia. És felmerül az a kérdés is, hogy mi lesz ezután. Hiszen Kása többször kijelenti, hogy London után minden más lesz, „elég volt az élsportolói életből”. (Azóta tudjuk, hogy januárban Los Angelesbe utazott, hogy egy egyetemen vízilabdás fiatalokkal foglalkozzon.)

M. Kiss és Kásás jól eltalálta a könyv beszédmódját. Valóban közel tudja hozni ezt az istenáldotta tehetséget, hogy van önironia, önkritika, humor, őszinteség és realitásérzék a mondatokban. Üdítő olvasni, ahogy Kásás például az utolsó mérközéséről vall: „kissé vicces ez az utolsó csatája előtt önmagától meghatódott figura”. És még jobban tiszteljük, mert beismeri, már az olimpia előtt sem a magyar volt a legjobb válogatott – a nagyközönség önáltatásával szembemelve. Ezt a tisztánlátást pedig tanítani lehetne. (*M. Kiss Csaba, Kásás Tamás: Kása. Ulpius-ház Kiadó, 2012, 268 oldal, 3999 Ft*)

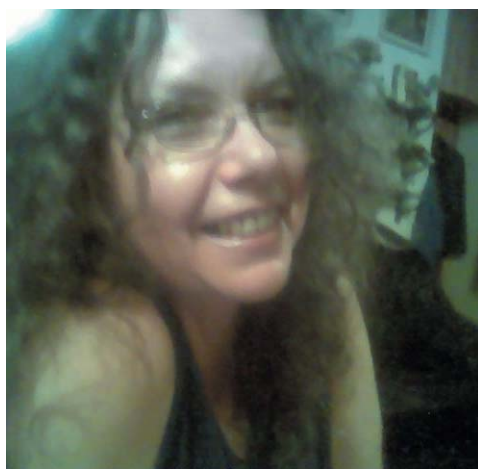

Atlantic Press

Bokor Pál

Az Atlantic Press Kiadó mindössze öt éves, így számunkra a sikert a több műfajban való kalandozás hozhatta meg. Szerencsére vannak könyvek, amelyek romló piaci viszonyok között is képesek kiverekedni a maguk helyét. Ilyen volt Robert Yugovich Olja című tényregénye, mely egy évvel a megjelenés után is növekvő eladásokat produkált, sze-

rintem azért, mert szembemegy a prostitúció dicsőítésének trendjével, és smink nélkül mutatja be az európai szexipart, ahol sok magyar lányt is erőszak és korai halál vár a beígért pénz és édes élet helyett. A másik örömteli meglepetés számunkra tavaly egy fiatal vidéki írónő, Rupáner-Gallé Margó első három kisregényének sikere volt. RGM könnyű tollal és derűs lélekkel írott románcai (Lányok a kastélyból, Nászajándék Salzburgból, Malom a tóparton) azzal hódítanak, hogy egy érzelmi utazás vér és szex nélkül is izgalmas lehet, és egy jó kis mai szerelmi történetért nem muszáj Kaliforniába vagy az Azori-szigetekre rohanni.

Kassák Könyv-és Lapkiadó

Vágó Zsuzsanna

A 2012-es esztendőben a „Bölcsességek Kincsestára” sorozatunk könyvei voltak a legnépszerűbbek (eladási példányszám szerinti sorrendben): 1500 példány felett: Legyen Veled a Nevetés, Derűs

Bölcsék Könyve; 1000 példány felett: Tatiosz: Életbölcsesek, Aranykönyv, Mindennapi bölcsességünk, Bölcsék Meséi, Az Igaz út könyve, Tatiosz: A Szeretet Kiskönyve, Seneca: Menj, és légy Ember!; 500 példány felett (decemberi megjelenés): Bölcsék Ünnepe, A Szeretet Emlékkönyve, Seneca: Légy mindig Barát! A sorozatban 1999-óta 34 kötet jelent meg, jó néhány könyv többszöri utánnomásban. A „Bölcsességek Kincsestárát” a magyar olvasók ismerik és kedvelik. A modern, szépprózai fordítások révén és néhány szerző (Seneca, Tolsztoj, Tatiosz stb.) neve által a tanító bölcsélet - a filozófia szépirodalmi megnyilvánulása - keresetté vált itthon is.

Kossuth Kiadó

Kocsis András

A Kossuth Kiadó – és túlzás nélkül állíthatom, hogy a magyar könyv-
szakma – egyik legjelentősebb vállalkozása az elmúlt évben kétségtelenül a 24 kötetes Britannica Hungarica nagylexikon sorozat elindítása volt. Az Encyclopaedia Britannica első kiadása 1771-ben jelent meg, és már ebben a több mint 2600 oldalas kiadásban voltak magyar szócikkek. Azóta is folyamatosan frissítik az emberi kultúra, tudomány és történelem legújabb eredményeivel. Érdekeség, hogy a lexikon 1926-ban megjelent tizenharmadik kiadásának olyan szerzői voltak, mint Albert Einstein, Sigmund Freud, Lev Trockij vagy G. B. Shaw. A szerkesztés során fontos szempont volt, hogy szelektáljunk, kivesszük azokat a címszavakat, amelyekről úgy gondoltuk, hogy az internet világában már nem ide való, viszont az elmúlt tizenöt év új címszavait beillesztettük és magyar címszavakkal bővítettük. A lexikont 40 ezer szócikkét 10 000 újra felvett fotó, több száz térkép, ábra és táblázat teszi szemléletessé.

Úgy gondolom – bár ne lenne igazam –, hogy a mai könyvpiaci tendenciákat látva lehetséges, hogy ez lesz Magyarországon az utolsó magyar nyelven megjelenő nyomtatott nagylexikon. A könyvritkaságok kedvelői egy exkluzív kiadáshoz is hozzájuthatnak, mivel a lexikon limitált példányszámban, egyedi sorszámozással, elegáns, aranyozott bőrkötésben is megjelenik.

Kráter Kiadó

Szutor Ágnes

A Kráter Kiadó 2012-es sikerkönyvei a következők voltak: Wass Albert: Mese az erdőről; Wass Albert: Mese a kék hegyekről; Wass Albert: A mátyás és az őz meséje; Kosáryné Réz Lola: Egy leány a sok közül; Kosáryné Réz Lola: Ulrik inas; Tormay Cécile: Boldogasszony Arkádiában

Libri Kiadó

Sárközy Bence

2012 piacilag legsikeresebb könyve a Libri Kiadó számára Szabó Győző *Toxikomája* volt. Természetesen egy tavaszi könyvnek, ha képes túlélni a könyvforgalmazás számára tragikus nyári szezont, több ideje van beteljesíteni a hozzá fűzött reményeket, mint egy ősziének, még akkor is, ha amaz olyannyira sikeres a karácsonyi vásárlási láz idején, mint Csányi Vilmos *A ku-*

 www.internetszaknevsor.hu
ORSZÁGOS INTERNET SZAKNÉVSOR®

tyák szőrös gyerekek című könyve, Földes András *Eröss Zsoltról* írt életrajza, Liptai Claudia *Álomnője*, Ördög Nóra-Törköly Erika *Angyal-műhelye* vagy Arnold Schwarzenegger *Emlékmás* című önéletrajza. Ezért is futhatott be szintén nagyon szép pályát eddig Závada Péter *Ahol megszakad* című, tavaly a Költészet Napjára kiadott verseskötet, mely iránt töretlenül kimagasló az érdeklődés. Az őszi szépirodalmi kínálatunkból F. G. Haghenbecktől a *Frida füveskönyvével* és Javier Mariás *Beleszerelmesedések* című regényével lehetünk maradéktalanul elégedettek. Nagyon boldoggá tettek bennünket Dr. Máté Gábor *A test lázadása* és *A sóvárgás démona* című műveinek az ismeretterjesztő könyvek piacán elért sikerei. Év elején alapított gyermekkönyvkiadónk, a Kolibri is szép eredményeket ért el, elsősorban Gróh Ilona *Ringatójával*, Palya Bea *Altatók* című, CD-mellékletes verseskötetével, Jo Nesbo *Doktor Proktor*-sorozatával, valamint David Walliams *Gengszter nagyfi* című ifjúsági regényével. Az általunk szintén tavaly megvásárolt Helikon Kiadótól a 2012-es évben Bőjte Csaba ferences testvér műveit, Bánffy Miklós *Erdélyi történet* című trilógiáját, a karácsonyra megjelentetett Márai-ajándékkönyveket (elsősorban a *Boros könyvet*) és Lackfi János *Milyenek a magyarok?* című művét kedvelte leginkább az olvasóközönség.

Magvető Kiadó

Tegyi Tímea

A kiadó két legsikeresebb könyve 2012-ben: Ljudmila Ulickaja novelláskötete, *A mi Urunk népe* (Fordította: Goretity József). A szerző korábbi köteteihez hasonlóan igazi olvasmányos sikerkönyv, a finom érzelmi rezdülések, a távolságtartó ironia és a humor együttese a legkülönbözőbb ízlésű olvasót is a

novellák mellé láncolja. A másik büszkeségünk Parti Nagy Lajos *Fülkefor vidéke – Magyar mesék* című tárcakötete. Közéleti aktualitásánál fogva korszimbólum, pikáns humora miatt az olvasók nagy kedvencei ezek szövegek olvasmányként és felolvasóesteken.

Manó Könyvek

Bocznán Bea

1. Julia Boehme: Bori a lovastanyán Németország egyik legsikeresebb gyerekkönyv-sorozata, a Barátnőm, Bori már itthon is nagyon népszerű. 2. Olvass velem!-sorozat: A Manó Könyvek tavaly tavasszal, a Könyvfesztiválra jelentette meg az Olvass velem!-sorozat első két kötetét. A közös olvasás élményét kínáló mesekönyvekben az önálló olvasással ismerkedő gyerekek számára színes nagybetűvel szedtük az egyszerűbb, rövidebb párbeszédet, míg a hosszabb, mesélős részeket a szülők, nagyobb testvérek olvashatják fel. 3. Joss Stirling: Lélektársak-Sky A Lélektársak-trilógia első része volt a kiadó első olyan könyve, amellyel a 13 éven felüli korosztályt kívánta elérni.

SpringMed Kiadó

Böszörményi Nagy Klára

A SpringMed Kiadónál több mint húsz könyv jelent meg az elmúlt évben, ezek közül a következő címek emelkednek ki: Dr. Juhász Márk – Kovács Ildikó:

Lisztérzékenyek kézikönyve.

Gluténmentes receptekkel, 238 oldal, 2980 Ft; Dócziné –

Dr. Hidvégi: Tejcukorérzékenyek nagy diétáskönyve, 230 oldal, 3200 Ft; Gyurcsáné Kondrát Ilona – Dr. Bittner Nóra: Daganatos betegek nagy diétáskönyve, 278 ol-

dal, 3480 Ft; Varga Terézia – Milusné Pap Viola: Gerincvédelem a mindennapokban, 103 oldal + plakát, 2680 Ft; Gézsi Andrásné Márta – Dr. Fővényi József: Testsúlycsökkentő program – fogyni vágyóknak és túlsúlyos cukorbetegeknek, 280 oldal, 2980 Ft

A könyvek sikerének okát elsősorban abban látjuk, hogy a kiadványok nemcsak a betegségek kezeléséről, hanem a prevencióról is szólnak. A bennük szereplő diétás tanácsok is nemcsak a betegségek legyőzésében, hanem elkerülésében is segítenek. A Gerincvédelem a mindennapokban pedig elsősorban praktikus, a mindennapokban alkalmazható tanácsaival aratott osztatlan sikert az olvasóknál.

TINTA Könyvkiadó

Kiss Gábor

A TINTA Könyvkiadóban a karácsonyi sláger a *Nyelvi játékaink* nagykönyve volt, sok gyerekes családban került a fa alá ez a kézikönyv. A siker egyrészt annak köszönhető, hogy Grétsy László, a könyv szerzője közismert, szeretett személy.

A szép forgalomhoz hozzájárult, bár ez csak a véletlenek szerencsés összejátszása, hogy a könyv Mikulás napi sajtóbemutatója utáni napon kapta meg Grétsy László a televízió nagy nyilvánossága előtt a Prima Primissima Díjat. Ugyanakkor a könyv témája is közkedvelt, hiszen a rejtvény, különösen ha az nyelvi, sokaknak hobbi, szenvedélye. Tehát adott volt a siker három előfeltétele: ismert szerző, népszerű téma, nagy publicitás.

Balla M. Anna
Szeretel
Önleltár-Végezetül
Ragasztó-kötés, fényes fóliával
2998 Ft, A/5, 297 oldal

Popart Reklámügynökség Kft.
1023 Budapest, Ürömi u.43
Tel./fax: 225-3136, (20)978-5662
E-mail: bence.kollar@popgroup.hu
Honlap: www.popgroup.hu

Szerelem, kaland, kísértés

Az Athenaeum Kiadó újdonságai

Igen.
Vagy mégsem?

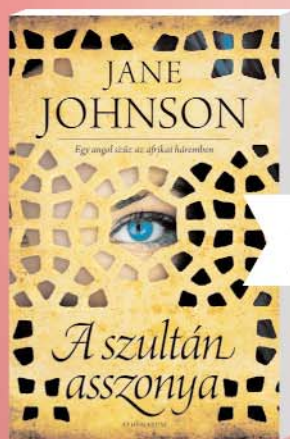
Dan Rhodes:
Elvehetlek feleségül?

120 oldal • 1990 Ft

...izzik a levegő
a texasi prérin...

Rachel Gibson:
Ments meg!

320 oldal • 2990 Ft

Egy angol szűz
az afrikai
háremben

Jane Johnson:
A szultán asszonya

512 oldal • 3990 Ft

A Sírkertek Királynője
trilógia első darabja

Amanda Stevens:
Örök kísértés

352 oldal • 3490 Ft

Hercsel Adél

Varázshegyen innen – varázshegyen túl

A Neonradír egy nonszensz. Kis színes lámpákat gyűjt a sötétben, és a neonfénye amint kigyúlt, egyre csak erősödik. Belenéz, és soha többé nem leszel az, aki voltál, mert láttad, amit láttál: föltárult előtted a sötétség, megnyílt alattad a föld. A neonradír fénye vezetett, ami hegyes fogakkal vicsorgó bohócokkal, billiárdozó patkányokkal, tangózó majmokkal, éhes démonokkal, félig emberi, félig állati torzalakkal, a szürreál-cirkusz bizarr szereplőivel, egysejtű kezdet- és véglényekkel rajzolta tele a tárna föld alatti falait. A neonradír kétélű fegyver, mert ha az ön maga írta varázskört kitörli, kiszabadulnak a lények, és a démonok föl-zabálnak maguk körül minden szépet, tisztát, igazat és jót.

Kiss Tibi, a Qumiby együttes frontembere 1989-ben fogta először kezébe a neonradírt. Eleinte csak ártatlan kísérleteket végzett vele, talán nem is volt tudatában, hogy első rajzait, arc- és testtanulmányait, tus-tollrajz versillusztrációit, kezdeti graffitit és képregény-vázlatait neonradírral teremti a semmiből. Az 1989 és 1999 közötti időszak útkereső éveiben a neonradír egyre több sötét, beteg képet csalt elő a lázadó kamasz fiúból, aki mindeközben átadta magát a ventilátor blues és a panelpunk életérzésnek. A neonradír hivatást és álmokat adott neki, és nem hagyta cserben, amikor szüksége volt rá, és segített neki bejutni a Képzőművészeti Egyetemre.

Azonban a neonradír szolgálataiért cserébe 1991 és 1997 között áldozatokat követelt: a van Gogh-i alkotás szent örületében tobzódó gazdáján eluralkodott a sötétség, a drog- és az alkohol-függőség.

A tomboló művészetből végül semmi más nem maradt, mint az ön-maga körül görcsbe ránduló vonal és a gyűrött papír. 2000 és 2003 között, a teljes szétesés időszakában a papír, a toll és a tollat mozgó erő intim pillanataiból szinte semmi sem marad. Míg végül 2004 és 2012 között eljött a gyógyulás, és a neonradír ismét Kiss Tibi kezébe és uralma alá kerül, akinek parancsoló szavára újból megszelídültek a démonok, és visszaállt helyes ritmusába a majomtangó. A *Neonradír* című kötet Kiss Tibi lírai naplója saját, eddig szinte soha nem látott festményeivel, rajzaival, képeivel. A zenész, az író, a festő most egy tipográfiailag lenyűgöző albumban mondja el, hogyan vezetett élete útja az alkotáshoz, majd a drogok miatt a halálhoz, onnan vissza az életbe és a művészetbe a rehabilitáción és a feltámadáson keresztül. Mert „a nihil nem idilli állapot” – mondja, énekl, festi, rajzolja, firkálja, mutatja Kiss Tibi. (*Kiss Tibor: Neonradír, képekönnyv. Bookline, 2012, 144 oldal, 4999 Ft*)

Irodalmi ajánlatunk

Argo – Antonio Mendez – 3450 Ft

Az 1979-es teheráni túszdráma idején végrehajtott amerikai mentőakció történetét dolgozza fel a könyv. A forradalmisták az Egyesült Államok teheráni nagykövetségéről túszul ejtenek 52 diplomatát. Döbbenetes sorsuk, hosszú ideig tartó raboskodásuk híre az egész világot bejárták, kivéve egy nagyon fontos információt. Hat amerikainak valahogy sikerült kitörnie a követségen zajló káoszából. Jól tudják, már csak napok kérdése és az ellenség úgymint rájuk talál. A CIA szakértője, Tony Mendez úgy véli, hogy egy speciális akció keretében megmenthetik az Iránban bujkálókat életét, mindez persze elsőre képtelenségnek tűnik. A csavaros történetéből Ben Affleck készített döbbenetes thrillert, amely elnyerte az idei Golden Globe-díjat is a legjobb drámai alkotás kategóriában.

The Blood Spilt – Asa Larsson – 2145 Ft

A messzi északon júliusban szinte sohasem bukik le a nap. E különleges napok egyikén lesz brutális gyilkosság áldozata egy lelkész. Halála az egész közösséget mélyen érinti, ám nem mindenki gyászolja őt. A férfiak között ugyanis bőven vannak olyanok, akik egyenesen gyűlölték. Csaknem két éve már, hogy Rebecka Martinsson ügyvédnő visszatért szülővárosába, a svédországi Kirunába, hogy végére járjon egy kísértetiesen hasonló esetnek. Az új ügy, amelyen már dolgozik egy elkötelezett nyomozónő, most ismét itt találja. Rebecka lelkére mázsás teherként nehezedik a világ, amelyet megismer: a fájdalmas lelki sebek, a bűn és a testi szerelem világa, és mindenekelőtt a szörnyű gyilkosságé. Az ügy újabb áldozatot is követel.

The Sins of the Father – Jeffrey Archer – 2145 Ft

Jeffrey Archer folytatja a Clifton-saga történetét. Harry Clifton a családi titkait leplezendő, kénytelen elfogadni a tényt, hogy nem veheti feleségül Emma Brightont, Tengerésznek jelentkezik egy kereskedelmi hajóra, mely elsüllyed az Atlanti-óceánban. Szinte az egész legénység belefut a tengerbe. Pár embert megmentenek, köztük az amerikai nevű Tom Bradshawt is, aki még aznap éjjel meghal. Harry él a lehetőséggel, hogy múltjától megszabaduljon, és az elhunyt Bradshawnak adja ki magát New Yorkban a kikötésükkor. Hamar rádöbben, hogy hibát követett el, mikor rájön, hogy mi vár Bradshawra New Yorkban. A rossznak gondolt múltja még mindig jobb lett volna a rá váró sötét jövőnél. Vajon sikerül bizonyítani eredeti személyazonosságát?

Safe Haven – Nicolas Sparks – 2800 Ft

A történet egy Katie nevű fiatal nőről szól, aki hátrahagyja maga mögött szörnyű múltját, és új reményektől vezérelve Southportba utazik. Kezdetben megpróbál mindenkitől távol maradni, hogy titkai biztonságban legyenek, ám mikor találkozik Alexszel, aki iránt gyengéd érzelmeket kezd táplálni, jobban kinyílik az emberek felé. Egy barát is megjelenik az életében a szomszédasszonya, Jo személyében, ám a múlt továbbra is kísérti. Vajon a szerelem és a barátság elég erős lesz ahhoz, hogy menedéket nyújtsanak a lány számára?

The Bro Code for Parents – Barney Stinson – 3500 Ft

Ha király vagy, jöhet a trónörökös! Csak nem gyereked lesz? Ideje feltenned magadnak pár fontos kérdést: Jó szülő leszek? Bírom én ezt anyagilag? Nos, a válasz ezekre a kérdésekre egy-egy kőkemény nem! Ezért írtam ezt a könyvet, hogy tutimuttit vagy fatergetes aput neveljek belőled! Ezeket kínálja a Tesó kódex szülőknak: Segít olyan nevet választani a csemetédnek, ami miatt nem fogják a szekrénybe zárnai a gimiben, segít beújítani egy irtó dögös bébiszittert... Színpompás ábráival, interaktív feladataival a könyv minden olyan eszközt megad neked, ami ahhoz kellhet, hogy a gyerekedből király arcot nevelj.

A kötetek megvásárolhatók:

Librotrade Kft.

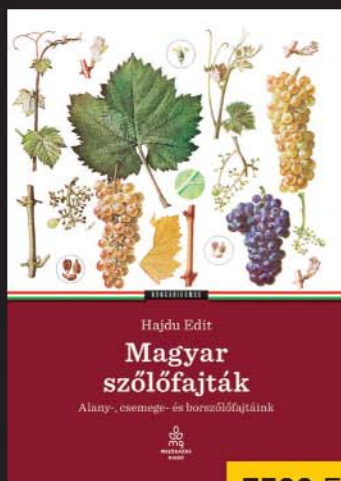
1173 Budapest, Pesti út 237.
Tel.: 254-0273 • Fax. 257-7472
E-mail: books@librotrade.hu
Honlap: www.librotrade.hu

Famulus Könyvesbolt

1137 Budapest, Újpest rakpart 6.
Tel.: 349-3656 • Fax. 288-0769
E-mail: famulus@chello.hu
Honlap: www.famuluskonyv.hu

2013 mezőgazdasági könyvhónap

MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAPI AJÁNLATAINK | 2013.

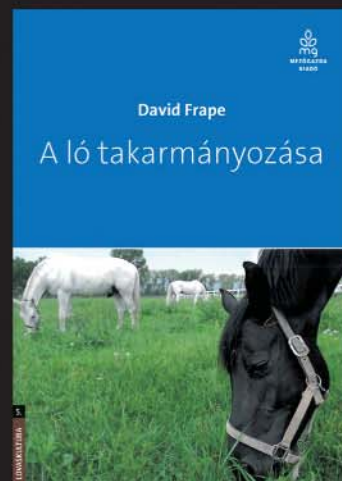
7500 Ft

3900 Ft

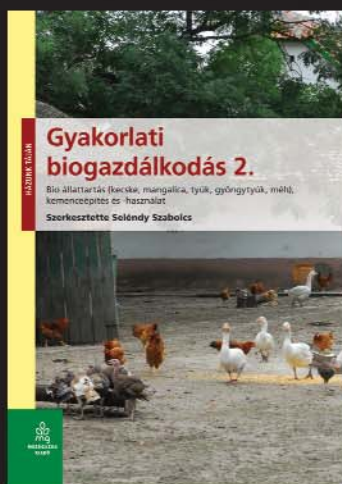
Tervezett ára: 12 000 Ft

Tervezett ára: 18 500 Ft

4900 Ft

Tervezett ára: 4900 Ft
Tervezett megjelenés: április

Tervezett ára: 3990 Ft

3500 Ft

**A Mezőgazda Kiadó szakkönyvei
az alábbi címeken rendelhetők meg:**

1097 Budapest, Ecseri út 14-16.

Telefonszám: +36 1 407 1020

Telefax: +36 1 407 1787

E-mail cím: kereskedelem@mezogazdakiado.hu

www.mezogazdakiado.hu

**MEZŐGAZDA
KIADÓ**

